ÑAPA
Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 27 september 2014

Blinden en slechtzienden ook waardevol op arbeidsmarkt

Pagina 10 & 11

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

Gezondheid 4, 5 & 6

Eten & drinken 7

Literatuur 8 & 9

Blinden op de arbeidsmarkt 10 & 11

Tula's droom 12 & 13

Business 14 t/m 18

Puzzels 19

Beroep onder de loep 20

Foto van de week.

Curaçao toont zich toch altijd verrassend mooi voor toerist en eilandbewoner. Dit meent de 17-jarige Jade Mambre ook. Ze moest deze foto even delen met de Ñapa-lezer. "Curaçao is truly beautiful!", aldus Jade.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Sarah Kuiper, Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk
Monique Casimiri
Early Elshot-Sardjo
Fred de Haas
Martine Hofhuis
Brede Kristensen
Judice Ledeboer
Nelly Rosa
Jan de Ruijter
Marcel Truyens
William ten Veen
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Thuis.

Vooroordelen

Monique Casimiri

Soms heb je een bepaald beeld van iemand of van een groep mensen dat je eigenlijk liever niet hebt. Dit beeld wordt gevoed door de media en na verloop van tijd ga je er steeds meer in geloven. Ik probeer mijn eigen oordeel te vellen over anderen en niet mee te doen met de meute, maar dan ineens wordt dat beeld dat geschapen is bevestigd, en kan ik er niet meer omheen. Ook ik moet dan geloven dat vooroordelen gebaseerd zijn op ervaringen.

Wij hadden net een ijsje gegeten bij Jan Thiel. Boven bij de ijssalon. Gezellig als afsluiter van de vakantie. We zaten in de auto en reden van het terrein af tot we niet verder konden. De doorgang werd geblokkeerd door een grote SUV met daarin een Nederlandse man achter het stuur. Zijn vrouw stond naast de auto, liep naar de achterkant om de achterbak te openen, een kind kwam eraan en de spullen werden in de achterbak gelegd, en nog eens recht gelegd en weer verlegd. Ondertussen had ik het kookpunt van ergernis al bereikt, maar om niet een hele heisa te veroorzaken hield ik mij nog in. Het zou nog erger worden. Ik toeterde niet en maakte geen obscene gebaren, maar mijn non-verbale lichaamstaal sprak boekdelen. De moeder zag dit, maar liep geen stap harder. Sterker nog, ze bleef staan, want er kwam nog een kind aan. Ook deze moest haar spullen nog kwijt in de achterbak.

De moeder zag mij nu duidelijk en ze zag ook dat ik mij groen en geel ergerde aan dit hele tafereel. Als er geen andere plek was geweest om dit te doen zou ik het nog kunnen begrijpen, maar had de man tien meter naar achteren gereden, dan hadden wij er gewoon langs gekund, maar nee, hij blokkeerde de afrit alsof het de gewoonste zaak van de wereld was. Alsof de weg van hem was.

De vrouw maakte het nog bonter. Bij het instappen maakte zij een gebaar van doe eens rustig jij en zei daarbij de woorden poko poko. Niet op zijn Papiaments uitgesproken, maar met een Nederlandse tongval, dus dat werd pookoo pookoo. En om het nog erger te maken herhaalde de dochter dit gebaar toen ze achterin zat. Wat een voorbeeld.

Los van het asociale gedrag dat ze vertoonden door hun auto midden op straat te zetten en op hun dooie gemak in te laden, misbruiken ze het gebaar en woord van poko poko compleet. Zo is dit woord niet bedoeld, niet in deze context, maar oh wee, als er iets van gezegd wordt. Schorem is het, ik heb er geen ander woord voor. Dit zijn nu van die prototype vakantiegangers die denken dat de wereld van hen is en dat ze asociaal gedrag mogen vertonen. Alsof ze zeggen: wij hebben betaald voor deze vakantie, dus wij mogen nu doen en laten wat we willen. Ik weet wat ze mogen doen en vooral laten. Ze mogen vertrekken, dat mogen ze doen en ze mogen het uit hun hoofd laten om hier nog eens terug te komen.

Uitgelicht.

Festival Boeli & Tip

Anderhalve week stond Teatro Luna Blou in Otrobanda in het teken van twee grote Curaçaose schrijvers: Tip Marugg en Boeli van Leeuwen. Het Theaterfestival Boeli & Tip was een fundraising voor het theater en werd in samenwerking met de Curaçaosche Kunstkring georganiseerd. Er waren vier verschillende avonden. Zo waren delen uit de documentaire 'De Indiaan baarde een neger' van Sherman de Jesus te zien en was er gezongen poezie. Regisseur Milushka Birge bewerkte een hoorspel dat eerder werd gemaakt van 'Schilden van Leem' van Boeli van Leeuwen tot een dramatic reading. Jeroen Heuvel en Jelleke Praamsma speelden de hoofdrollen. Felix Strategier van de Amsterdamse theatergroep Flint bracht 'De morgen loeit weer aan' naar de roman van Tip Marugg. Het festival was zeer geslaagd, niet alleen qua bezoekersaantallen, maar ook qua inhoud. Er werd door de organisatie al voorzichtig gehint om volgend jaar weer een dergelijk festival te houden.

Foto's: **Edsel Sambo**

Medisch.

Vragen over... de griepprik

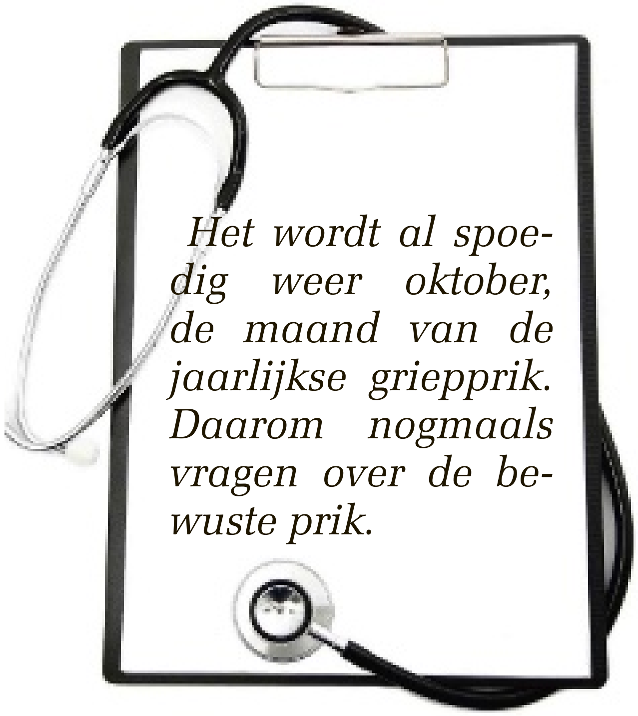

Het wordt al spoedig weer oktober, de maand van de jaarlijkse griepprik. Daarom nogmaals vragen over de bewuste prik.

Voor jonge, gezonde volwassenen vormt griep geen gevaar.

Wat is de griepprik?

De griepprik is een vaccinatie, met daarin een cocktail van griepvirussen, die voor de komende periode worden verwacht. De injectie moet u hierdoor resistent maken tegen de meeste griepvirussen, maar geeft geen garantie dat er geen griep wordt gekregen. De griepprik is er alleen voor de 'gewone' griep en dus niet voor de Mexicaanse griep.

Wat is griep?

Griep wordt veroorzaakt door het griepvirus (influenzavirus) en komt in de zogenoemde wintermaanden voor. Kenmerkend voor griep is koorts, die binnen 12 uur kan oplopen tot 39 graden Celsius of hoger. Volledig herstel van griep duurt één tot drie weken. Elk jaar circuleren andere griepvirussen. Het ene virus maakt meer mensen ziek dan het andere. Behalve griep hebben veel mensen klachten die op griep lijken, hoesten en verkoudheid, maar door een ander virus veroorzaakt worden. De griepprik beschermt alleen tegen het griepvirus.

Voor wie is de griepprik?

De griepprik wordt aangeraden voor mensen met een verhoogd risico om complicaties te krijgen van een griepinfectie. Dit zijn:

- mensen van 65 jaar en ouder;
- mensen met hartziekten en vaatziekten; dit zijn veelal mensen die een hartaanval gehad hebben, mensen die hartklachten hebben zoals hartritmestoornissen, of mensen die een hartoperatie hebben ondergaan;
- mensen met longziekten zoals astma, chronische bronchitis of longemfyseem;
- mensen met diabetes (suikerziekte), niet alleen mensen die insuline spuiten, maar ook de mensen die tabletten met bloedsuikerverlagende middelen slikken of een dieet volgen;
- nierpatiënten; vooral als de nieren door een ziekte niet goed werken (dus niet bij nierstenen);
- mensen met weinig weerstand door andere ziekten of door een medische behandeling, bijvoorbeeld mensen die recent een beenmergtransplantatie hebben ondergaan, mensen die met HIV zijn geïnfecteerd, mensen met leukemie (bloedkanker) en mensen met kanker die chemotherapie of bestraling ondergaan.

Voor deze mensen is het belangrijk dat zij jaarlijks tussen half oktober en half november de griepprik halen. De griepprik maakt de kans om griep te krijgen veel kleiner. Als u toch griep krijgt, verloopt de ziekte meestal minder ernstig. Bovendien verkleint de griepprik de kans dat u complicaties krijgt zoals longontsteking of verergering van uw 'eigen' ziekte.

Waarom wordt niet iedereen gevaccineerd tegen griep?

Voor jonge, gezonde volwassenen vormt griep geen gevaar. Deze groep hoeft dan ook niet gevaccineerd te worden.

Ik ben zwanger, kan ik mij dan toch laten vaccineren?

Als u zwanger bent, is het krijgen van griep, en dan met name de complicaties die het gevolg kunnen zijn van griep, een risico voor moeder en kind. Daarom wordt vaccinatie vaak aanbevolen voor zwangere vrouwen die tijdens het griepseizoen (december tot april) in het tweede of derde trimester van hun zwangerschap zijn (dus meer dan dertien weken zwanger). Als u tot de risicogroepen behoort, wordt vaccinatie aanbevolen ongeacht het stadium waarin de zwangerschap zich bevindt. Alleen vrouwen in de eerste drie maanden van de zwangerschap kunnen beter even wachten met de prik.

Wanneer moet je de griepprik halen?

Wanneer u tot een risicogroep behoort, is het verstandig om elk najaar de griepprik te halen. De griepprik geeft pas na twee weken goede bescherming tegen de griep. Zorg daarom dat u de griepprik haalt voordat de griep uitbreekt. De beste tijd is eind oktober of begin november.

Kan ik als gevolg van vaccinatie griep krijgen?

Nee, vaccinatie vindt plaats met onderdelen van een geïnactiveerd (dood) virus. Omdat het vaccin pas twee tot drie weken na vaccinatie een optimale bescherming geeft kunt u in deze periode wel griep krijgen, maar de kans is groot dat u er minder ziek van wordt dan zonder prik. Dit komt doordat u dan toch al een bepaalde weerstand hebt opgebouwd. Vaccinatie in oktober of november is het meest ideaal, omdat u dan in de maanden daarop vrijwel zeker volledig beschermd bent als de griep gaat heersen.

Geeft de griepprik bijwerkingen?

Circa 95 procent van de gevaccineerden heeft geen of slechts gering ongemak als gevolg van de griepprik. Bij een kleine minderheid is de plek van de prik daags na de vaccinatie iets dikker en gevoeliger. Ook een klein gedeelte van de mensen zegt zich de dag van de vaccinatie en de dag erna moe en 'gammel' te voelen. Dit laatste kan worden verklaard doordat het lichaam begint met de bouw van antilichamen tegen het griepvirus. De ene persoon is hier gevoeliger voor dan de ander.

Bij mensen die allergisch zijn voor eieren kan de griepprik een allergische reactie veroorzaken. Voor de aanmaak van het vaccin worden namelijk virusstammen in bebroede kippeneieren gebracht.

Iemand die gevaccineerd is kan toch hoofdpijn, koorts en spierpijn of de echte griep krijgen. Bijvoorbeeld omdat hij of zij de griepprik te laat heeft gehad, of omdat diegene een griepvirusvariant heeft gekregen dat niet in het vaccin was opgenomen, of omdat er sprake is van een infectie door een ander virus.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche.

De ziekte van Alzheimer

September wordt wereldwijd beschouwd als de maand van de ziekte van Alzheimer. In deze maand zetten Alzheimer-stichtingen zich overal ter wereld extra in voor het kweken van meer bewustwording en kennis rond de ziekte van Alzheimer.

Tekst: **Milangela Plate**

Er zijn zo'n 40 verschillende vormen van dementie, waarvan de ziekte van Alzheimer de meest bekende en meest voorkomende vorm van dementie is. Van alle mensen met dementie lijdt namelijk zo'n 50 tot 75 procent aan de vorm die 'de ziekte van Alzheimer' heet.

Dementie is een ingrijpende aandoening zowel voor de patiënt als de mensen in zijn omgeving. De ziekte begint met wat lijkt op onschuldige vergeetachtigheid die past bij de leeftijd. In de jaren die volgen wordt echter pijnlijk duidelijk dat er meer aan de hand is dan alleen vergeetachtigheid. De persoon in kwestie levert langzaam aan steeds meer in aan mentale, intellectuele en lichamelijke vermogens.

Bij de ziekte van Alzheimer kunnen drie fasen in het ziekteproces worden onderscheiden: begin, midden, eind.

Beginfase

Aan het prille begin van de ziekte van Alzheimer valt een aantal dingen het meeste op:

- Woordvindproblemen; wanneer de persoon aan het praten is, dan pauzeert hij telkens omdat hij moeilijk op namen of woorden kan komen, bijvoorbeeld namen van alledaagse voorwerpen, namen van mensen, wijken en straten.
- Vergeetachtig of verward; gemaakte afspraken worden vergeten of men vergist zich in datum of tijdstip. De persoon is steeds zijn persoonlijke spullen kwijt (bril, portemonnee, sleutels); hij heeft ze op een onlogische plek bewaard en/of kan zich niet herinneren waar hij ze heeft gelaten.
- Geen nieuwe dingen kunnen leren; de persoon heeft moeite om nieuwe dingen te leren of te onthouden. Bijvoorbeeld leren werken met een nieuw (huishoudelijk) apparaat dat u heeft meegebracht, zoals tv, wekker, telefoon, wasmachine en radio.

Omdat de ziekte van Alzheimer meestal mensen van 70 / 80 jaar en ouder treft, denken vrienden en familie bij deze eerste signalen vaak dat het wel aan de leeftijd zal liggen. Daarbij komt dat Alzheimerpatiënten aan het begin van de ziekte nog vrij goed kunnen communiceren (ondanks de woordvindproblemen), waardoor zij met een vlotte babbel en zogenaamd logische excuses hun geheugenproblemen vaak nog goed verborgen houden voor anderen.

Gaandeweg zullen er echter steeds meer dingen gaan voorvallen die vreemd zijn en die vrienden en familie alsnog het gevoel geven dat er iets niet klopt. Enkele voorbeelden:

- de persoon stelt steeds dezelfde vragen (lijkt of hij niet goed luistert), begint steeds eenzelfde gespreksonderwerp of houdt niet op hierover te praten.
- namen en/of gezichten van mensen die de persoon kort geleden heeft ontmoet, kan hij zich absoluut niet herinneren.
- de persoon heeft meer moeite om zich te herinneren wat pasgeleden is gebeurd. Hij herinnert zich bijvoorbeeld niet dat hij vanmorgen uitgebreid met de buurman heeft staan praten of dat zijn dochter 's middags eten heeft gebracht.

Dit alles terwijl de persoon vroeger nooit moeite had om zich dergelijke zaken te herinneren. Het 'niet pluis'-gevoel dat u als vriend of familie krijgt bij dergelijke vreemde situaties krijgt is iets om serieus te nemen en te bespreken met uw huisarts of de huisarts van betreffende persoon.

Middenfase

In de middenfase van het ziekteproces ontstaan er ook stoornissen in het langetermijngeheugen. Niet alleen nieuwe dingen vormen een probleem, ook de kennis van en herinneringen aan dingen vroeger verdwijnen langzamerhand.

Daarnaast krijgt de persoon last van alle of meerdere van onderstaande punten:

- Oriëntatiestoornissen: niet meer goed weten welke dag, maand of jaar het is. Vergeten wie de mensen om hem heen zijn. In het begin worden vooral die mensen vergeten die men niet zo vaak ziet, later gaat men ook partner, kinderen, ouders door elkaar halen. Verdwalen omdat men zich niet kan oriënteren. Aanvankelijk gebeurt dit vooral op plaatsen waar de persoon niet zo vaak komt. Later kan de persoon ook gaan verdwalen in een voor hem bekende omgeving, wijk of huis.
- Afasie: problemen met het gebruik van de taal. Slechter of minder praten en schrijven en later ook moeite met lezen en het begrijpen van wat anderen zeggen.
- Agnosie: voorwerpen en geluiden om zich heen niet meer herkennen en niet meer weten waar ze voor dienen. Bijvoorbeeld, u zet een glas water voor de persoon neer, maar hij herkent dat niet als iets waaruit je kunt drinken en gaat daardoor ook niet uit zichzelf drinken. Of de telefoon gaat, maar de persoon neemt niet op, omdat hij het geluid niet meer herkent als het geluid dat uit een telefoon komt en dat hij hierop moet reageren.
- Apraxie: problemen met het uitvoeren van handelingen die men eerder wel kon uitvoeren; zichzelf scheren, kammen, tanden poetsen of zelf eten. Pas wanneer iemand het voordoet of meehelpt dan lukt het. Vooral handelingen die in een zekere volgorde moeten worden gedaan leveren problemen op; eerst uitkleden dan douchen of kleren uitkiezen en zelf (in een logische volgorde) aantrekken.
- De persoon is niet meer goed in staat om (vooral in complexe situaties) overzicht te behouden, logisch na te denken en voor- en nadelen af te wegen of risico's in te schatten. Hierdoor lukt het hem niet meer goed om bijvoorbeeld zelfstandig administratie en geldzaken te regelen of moeilijke beslissingen te nemen.
- Sociaal gedrag verandert. De persoon beseft niet goed meer wat gepast is of heeft geen rem meer op zijn eigen gedrag. Hij kleedt zich uit in het openbaar, maakt ongepaste grapjes of toont ongepaste emoties (lachen wanneer iemand iets verdrietigs vertelt). Wanneer mensen in zijn omgeving niet weten of begrijpen dat deze persoon lijdt aan dementie, kan men gaan denken dat de persoon dingen expres doet.
- Slaapproblemen en omkering van het dag- en nachtritme: de persoon is 's nachts wakker (dwaalt en verdwaalt daarbij soms) en slaapt overdag.
- Lichamelijke problemen: vermagering, vermindering van de spierkracht, vermoeidheid en incontinentie zijn veel voorkomend bij de ziekte van Alzheimer.
- Hallucinaties: de persoon ziet, hoort of voelt dingen die anderen niet kunnen waarnemen.
- Karakterveranderingen: de persoon is meer emotioneel, onrustiger, sneller geïrriteerd/boos dan hij vroeger was, heeft minder interesse, inlevingsvermogen, motivatie, initiatief of trekt zich terug uit sociale contacten en is steeds vaker in zijn eigen wereld.

Eindfase

In de laatste fase van dementie is de persoon met dementie bijna geheel afhankelijk van anderen. De persoon praat niet meer, is bedlegerig, heeft geen controle meer over zijn lichaam en heeft vaak last van lichamelijke complicaties (zoals moeilijk slikken of ademhalen). Vaak is de onrust van de eerdere fases veranderd in slapen of doezelen.

In de volgende rubriek volgt meer over het onderwerp dementie.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog. Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

Werk en gezondheid.

Werken onder hoge temperaturen

Werken in de tropen onder hoge temperaturen is uiteraard geen vreemd verschijnsel. Maar binnen de arbeidsomstandigheden wordt onder het klimaat niet alleen verstaan de lucht- of omgevingstemperatuur. Het werkklimaat wordt ook bepaald door omstandigheden zoals stralingswarmte, luchtvochtigheid, luchtstroming en ventilatie.

Tekst: **Earley S.W. Elshot-Sardjo**

Daarbij spelen het type arbeid (zwaar versus licht fysiek werk) en bijvoorbeeld de kleding ook een rol. De thermische belasting is veel hoger bijvoorbeeld bij een werknemer, die buk- en tilwerkzaamheden moet doen in een stomerij of bakkerij dan bij een ambtenaar die zittend werk verricht in een luchtgekoeld gebouw. Het gaat hier niet om de mentale belasting.
Onderzoeken hebben uitgewezen dat buitengewoon koude of warme werkomstandigheden gezondheidsschade kunnen veroorzaken bij werknemers. Er moet op gelet worden dat het om een langdurige belasting gaat en niet om een eenmalige kortdurende blootstelling. Bij fysiek zware arbeid produceert het lichaam veel meer warmte. Is de omgevingstemperatuur hoog, dan is het lichaam minder in staat deze warmte kwijt te raken en bestaat de kans dat de lichaamstemperatuur het acceptabele (ongeveer 38.1 graden Celsius) overschrijdt. Dit geldt evenzo bij een hogere luchtvochtigheid, een slechte ventilatie of het aanhebben van warme kleding.
Bij een luchttemperatuur hoger dan 35 graden Celsius en een luchtvochtigheid van meer dan 50 procent lopen werknemers kans op 'hittestress', indien ze grote lichamelijke inspanning verrichten.
Werken in hogere temperaturen veroorzaakt meer verlies van lichaamsvocht. Er is een hogere druk op het hart- en vaatstelsel en iemand kan zich onder deze omstandigheden ook echt ziek gaan voelen. Gevolgen van langdurig werken in hitte kunnen zijn huidaandoeningen, uitdroging, spierkrampen en flauwvallen door onvoldoende doorbloeding van de hersenen. De last van gevolgen door hitte is groter bij zwangeren, mensen met hart- en longaandoeningen, suikerziekte en gebruikers van bloeddrukverlagende medicijnen. Onder hoge temperaturen werken veroorzaakt ook een vermindering van het concentratievermogen en verhoogt de kans op ongelukken op de werkvloer.
Op de werkplaats kan er sprake zijn van stralingswarmte door objecten of apparaten. Denk daarbij aan ovens (bakkerij, raffinaderij), drogers (wasserij) en radiatoren. Een goede ventilatie en goed functionerende warmteafzuigsystemen zijn dan erg belangrijk.
Indien werken in hoge temperaturen niet te vermijden is, zijn de volgende simpele structurele maatregelen aan te raden:
- Kortere werktijden met tussenpozen/ploegendienst met roulatiesysteem (bijvoorbeeld niet langer dan 1 à 2 uur achtereen werken) en pauzeren in gekoelde ruimten.
- Genoeg (water) drinken.
- Zo mogelijk, warmteafgevende apparaten niet langer dan noodzakelijk laten draaien.
- Aangepaste vochtabsorberende kleding, liefst 100 procent katoen. Bij voorkeur niet-knellende kleding, ook geen knellend ondergoed.
- Goede ventilatie en doorstroming van verse lucht.
- Bij werken in de hete buitenlucht dient extra te worden gelet op beschermende kleding, daarbij het hoofd, de polsen en handen niet vergeten. Het gebruik van zonnebrandcrème is tevens aan te bevelen.

Hoewel last van werken in koude temperaturen in de tropen misschien ondenkbaar is, komt het in de praktijk toch wel voor. Dit meestal vanwege de centraal gekoelde gebouwen, waar de werktemperatuur niet gemakkelijk instelbaar is. De behoefte is voor elk individu echter anders. Wat de een als koud ervaart, vindt de ander te warm. Ideaal zou zijn, als de werknemer zelf zijn kamertemperatuur kan aanpassen. Een jasje of sweater naar kantoor meenemen voor de koude dagen, kan natuurlijk altijd. Of anders is een korte pauze en dan van de warme zon genieten uiteraard geen slecht idee!

Bronnen:
Praktijkgids arbeidsveiligheid 2014
Praktijkboek arbeidsomstandigheden 2012

Earley Elshot-Sardjo is Arbo-arts werkzaam bij Arbo Consult.

Antilliaanse Vereniging voor Verzekerings- en Bedrijfsgeneeskunde

Food for thought.

Zeegroenten zijn een delicatesse

Zeewier is niet zo'n populair gerecht. Misschien omdat het voor velen nog onbekend terrein is, qua smaak en bereidingswijze. Ook omdat de consistentie anders is dan u gewend bent. 'Wat de boer niet kent...'

Tekst: Miriam de Windt

In plaats van zeewier, als wij zeggen zeegroenten klinkt het smakelijker. De consumptie van zeegroenten heeft een zeer lange geschiedenis over de hele wereld.
Zeegroenten zijn een van de belangrijkste componenten van de Japanse en Chinese keuken en worden beschouwd als een delicatesse. Zeegroenten kunnen erg smakelijk zijn en hebben vele voordelen voor uw gezondheid.
Voor de analyse werd geen dashi berekend. Met dashi zal de hoeveelheid zout iets meer zijn.
Een hoog gehalte aan vezels, en de mineralen kalk en ijzer. Veel mineralen is karakteristiek voor zeewier.
Zeegroenten hebben een hoge verzadigingswaarde. Veel goede voedingsstoffen, hoge verzadiging en een laag aantal calorieën maken zeegroenten perfect voor gewichtsvermindering.

Zeewier als voedingsmiddel
Wat wij zeegroente noemen, is een verzameling zeeplanten uit de diverse algenfamilies. Zeegroente is een essentieel product in de traditionele Japanse keuken en dus ook een belangrijk onderdeel van macrobiotische voeding. Het wordt vaak in gekookte vorm als bijgerecht gegeten, toegevoegd aan soepen en salades of samen met andere groenten of peulvruchten gestoomd, gekookt of geroerbakt. Zeegroenten kunnen ook worden gebruikt als vervanging voor zout, het verkort de kooktijd van bonen en peulvruchten, versterkt de smaak en is een natuurlijk bindmiddel.
Zeegroenten bevatten veel gezonde stoffen: ze zijn rijk aan mineralen (jodium en calcium) en bevatten relevante sporenelementen. Daarnaast leveren zeegroenten vitaminen (vitamine A, E en K) en zijn bijzonder vezelrijk. Afhankelijk van de kleur bevatten zeegroenten ook nog een klein tot gemiddeld percentage eiwitten (minimaal 5 procent, maximaal 30 procent). Zeegroenten zijn dan ook een volwaardig voedingsmiddel. Daarnaast zijn zeegroenten eenvoudig te bereiden.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Hijiki
Dit is een donkerbruin, bijna zwart zeewier, dat er in gedroogde vorm bijna uitziet als een vogelnestje. Deze zeegroente is, door de vele aanwezige mineralen, de soort zeegroente met de hoogste voedingswaarde.
Hijiki heeft aanvankelijk een zilte, visachtige smaak, maar hoe langer de kooktijd duurt, hoe zoeter de smaak wordt. Deze zeegroente wordt vooral gebruikt in stoofpotten, soepen en salades.
Hijiki groeit in het wild rond de kusten van Japan, Korea en China en wordt al eeuwenlang zeer veel gebruikt. Door de vele vezels en mineralen, heeft hijiki volgens de Japanse traditie ook natuurlijke cosmetische toepassingen: het geeft glanzend, dik, donker haar bij regelmatige consumptie!
U dient hijiki eerst te weken en klein te hakken of te snijden voor het koken.
Dit zeewier is misschien niet de beste keuze zeewier om kennis mee te maken. Niet alleen is het helemaal zwart (we zijn niet gewend aan zwart voedsel op ons bord). Hijiki is ook een beetje zout en visachtig.
Gezondheidsvoordelen van zeewier kunnen onder meer zijn: het verlichten van symptomen van de menopauze, zorgt voor een adequaat zuur-base evenwicht in uw lichaam en ondersteunt de schildklierfunctie.
Zeewier helpt verder ook uw lichaam te ontgiften van zware metalen, milieuverontreinigende stoffen en kankerverwekkende stoffen.
Dit groentegerecht is gemakkelijk, snel en bijzonder voedzaam. Zeegroenten, een ander superfood, dat u in uw voedingspatroon dient te voegen. Eet smakelijk.

Voedingswaarde voor 1 portie:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	113 / 475	6%
Natrium	229 mg	12%
Eiwitten	4 g	4%
Kalk	221 mg	32%
Vetten	6 g	9%
IJzer	7,5 mg	50%
Verzadigde vetten	1 g	5%
Vitamine A	190 mcg	24%
Cholesterol	0	0
Vitamine B1	0,08 mg	8%
Koolhydraten	6 g	6%
Vitamine B2	0,16 mg	12%
Voedingsvezels	8 g	27%
Vitamine C	4 mg	6%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Gedroogd zeewier met groenten

Ingrediënten:
50 gram gedroogd zeewier (hijiki)
2 velletjes gebakken sojabonenkaas (abura-age)
2 worteltjes, schoongemaakt en in dunne reepjes gesneden
2 medium-uien, schoongemaakt en in dunne reepjes gesneden
1 eetlepel plantaardige olie
2 theelepels sesamolie
2 eetlepels Japanse sojasaus (shoyu of tamari shoyu)
4 eetlepels dashi-bouillon (of dashi-bouillonkorrels of wat water)
1 eetlepel suiker

Bereidingswijze:
Het zeewier goed afspoelen en een half uur in koud water weken. Laten uitlekken.
De velletjes sojabonenkaas in een vergiet leggen en er enkele liters kokend water overschenken (verlies van olie). Daarna in dunne reepjes snijden.
De plantaardige olie en de sesamolie verhitten, het zeewier, sojareepjes, de worteltjes en uienreepjes toevoegen en al omscheppend enkele minuten bakken, de sojasaus, dashi of water en de suiker toevoegen. Met een deksel op de pan alles een paar minuten laten pruttelen. Het zeewier moet zacht zijn.
Met rijst serveren.
Voor 4 personen.

Eet smakelijk,
May

Miguel de Unamuno:

Miguel de Unamuno werd in september 150 jaar geleden in Bilbao geboren. Deze weerbarstige en ketterse filosoof, dichter, schrijver en professor overleed in Salamanca in 1936.

Tekst: **Brede Kristensen**

'Ego cogito ergo sum'. Zo begon René Descartes (1596-1650) te filosoferen. Ik denk, dus ik besta. Miguel de Unamuno draaide het om: 'Ego sum ergo cogito'. Ik besta, daarom denk ik. Dat wil zeggen, het feit dat ik kan constateren dat ik besta, dat ik me daarvan bewust ben, is het begin van mijn denken.

Mijn poes weet ook wel dat hij bestaat, maar hij weet niet dat hij dat weet en daarom denkt hij niet. Zo legde Colá Debrot uit wat het verband is tussen bewustzijn en denken. Denken begint concreet. We kunnen niet anders dan denken vanuit en over ons bestaan, onze existentie. Men vroeg Unamuno eens waarom hij zichzelf zo vaak tegenspreekt. Antwoord: omdat ons hele bestaan paradoxaal is. Unamuno had een hekel aan al die vormen van denken die erop gericht zijn van de wereld en ons eigen bestaan iets moois en begrijpelijks te maken. Dat is eigenlijk geen denken. Dat is wensdromen. Zo hullen we ons bestaan echter in nevelen. De paradoxen worden nevelig, minder scherp en verontrustend. Laat me dit verduidelijken aan de hand van enkele passages uit Unamuno's verhaal over een jonge schrijver die een oude, beroemde dichter bezoekt. (El espejo de la muerte, 1913). Dit verhaal lijkt me Unamuno in een notendop. De jonge schrijver reist af naar het dorpje waar de dichter zich heeft teruggetrokken. Daar woont hij dan, in een vervallen huisje met een ommuurde tuin. 'Hoog daarboven verhief zich de trotse toren van de kerk, verguld door de laatste stralen van de zon. De strenge toren gaf het stuk hemel dat vanuit het huis te zien was zijn hoekige profiel. Een paar kippen pikten in de grond...' Sprekende beelden: 'trotse kerktoren', die echter de zon nodig heeft om er verguld uit te zien. Een 'hoekige hemel'. Juist, dat is wat de kerk en de theologie ons graag voorschotelen: een hoekige hemel, meetbaar en begrijpelijk. Een holle cirkel met uitzicht op het oneindige is onbegrijpelijk en onverkoopbaar. De schrijver verbaast zich hem hier aan te treffen: 'Ik dacht dat u liever het open land en de open hemel had.' De oude dichter begint te mijmeren over zijn bestaan. Alles is hier, binnen de gesloten muren, het hele universum. Het ligt open voor mijn geest. Dan vraagt de schrijver of hij geen behoefte heeft te genieten van zijn roem, zijn grote naam! 'Mijn naam! reageert de dichter getroffen, 'waarom zou ik mijn ziel opofferen aan mijn naam? Mijn naam doen voortduren in het lawaai van de roem? Nee, ik wil mijn ziel nestelen in de stilte van de eeuwigheid... ik wil me niet opofferen aan het beeld dat ik van mezelf heb.' De dichter spiegelt zich aan de ene ware en existentiële spiegel waarover we beschikken: de dood. Slechts in die meestentijds nevelige spiegel zien we wie we eigenlijk zijn.

Het hoofdwerk van Unamuno, getiteld Del sentimiento tragico de la vida en los hombres y en los pueblos' (1913), is nooit in het Nederlands vertaald. Enfin, in Het tragische levensgevoel, zoals het doorgaans wordt genoemd, komt dit thema in vele variaties terug. Onszelf opofferen aan een naam of een denksysteem, maakt ons tot ja-knikkende poppetjes. Renaissance, Reformatie en Revolutie hebben de mens ogenschijnlijk in het centrum gesteld. Maar het bleken strakke keurslijven die niet bepaald bijdroegen tot verheldering van onze persoonlijke en paradoxale existentie. Ze ontnamen het zicht erop door ons met idealen, dogma's, technische recepten en wetenschappelijke inzichten te verwennen. De hemel werd zwaar bewolkt. Zonder hemels uitzicht leggen we ons gedesillusioneerde hoofd op het kussen van de historische determinatie. In El Cristo de Velasquez wordt Christus als een Quichot bevrijd uit de gevangenis van de geschiedenis en teruggeplaatst in het heden van de existentie. De stem van Dostojevski met zijn verhaal over het gesprek tussen Christus en de Groot Inquisiteur is hoorbaar op de achtergrond.
Hoe kwam zijn denken op

Aan de Calle de los Bordadores in het Spaanse Salamanca staat dit standbeeld van Miguel de Unamuno. Het in 1968 vervaardigde standbeeld staat tegenover het klooster van St. Ursula en voor het huis waar hij tot zijn dood woonde.

gang? Rond 1900 maakte hij kennis met het werk van Henrik Ibsen (1828-1906). De auteur van de moderne tragedie, die, anders dan de Griekse, niet het noodlot als oorzaak van de tragiek zag, doch de persoonlijke keuze. Het lezen van Ibsens Brand, over een fanatiek zoekende, non-conformistische dominee, maakte diepe indruk op hem. In Brand moet hij zich herkend hebben. Via Ibsen kwam hij terecht bij Kierkegaard (1813-1855), de Deense filosoof die wel de vader van het existentialisme wordt genoemd. Kierkegaard fulmineerde tegen de dode letters van het christendom, die de volgelingen een vredig gemoed en een rustig, risicoloos bestaan bieden. Zoals alle populaire denk-, leer- en leefsystemen verlost ook het institutionele christendom ons van de noodzaak te kiezen. Dat verklaart hun populariteit. De prijs is bewustzijn en persoonlijke keuze. Een prijs waar de meeste mensen helemaal niet wakker van liggen. Ze betalen die graag. Wat gaat er boven een lekker leventje? We leven slechts eenmaal. Celebrate life! And keep your eyes closed. We omarmen dus het hedonisme, in barbaarse of sophisticated vorm. En godsdienst dan? Nou, is dat geen vorm van transcendent hedonisme? Voor het geval dat...! Juist de puntjes zijn niet ingevuld, want die wijzen richting ongemakkelijke dood. Dat brengt ons bij het hoofdmotief van Unamuno. Het ware 'transcendente hedonisme' is voor Unamuno het verlangen naar eeuwigheid. De diepste, alhoewel vaak onderdrukte drijfveer van de mens. En de lastigste.

Als in een nevelige spiegel

Want alleen door het bewustzijn van onze eigen dood krijgen we zicht op de dynamiek van ons eeuwigheidsverlangen. In de donkere spiegel van de dood zien wij onszelf, worden wij ons pas serieus bewust van onszelf en onze eindigheid (Ingmar Bergman maakte daarover een film: 'Als in een donkere spiegel'). Hier schuilt de paradox die Unamuno zo ongeveer zijn hele leven heeft bezig gehouden. Het besef van eindigheid wordt opgeroepen door ons besef van oneindigheid en eeuwigheid. Dit maakt het leven tragisch. En des te tragischer als hij zich de opmerking van Kierkegaard ter harte neemt dat hoe hartstochtelijker we het eeuwige zoeken, hoe meer we geplaagd worden door twijfel. Unamuno realiseert zich dat, maar verklaart daarop dat hij 'liever een ongelukkige engel is, dan een tevreden varkentje'. We komen bij de kern van de paradox: in de donkere spiegel licht ons bestaan op. De zon breekt door. Hoe het ook zij, het fabeltje dat Unamuno weinig of geen verwantschap met existentialisme zou hebben, klopt niet. Hij was het op en top, radicaler dan de atheïstische existentialisten die dachten het eeuwigheidsverlangen te kunnen negeren. Don Quichot, de ridder van de droevige figuur - zoals Werumeus Buning hem typeerde - was voor Unamuno de onbetwiste held van Europa. Met Don Quichot gaat hij op stap, met dank aan Cervantes. Om de juiste interpretatie bekommert hij zich niet. Er bestaat niet een 'juiste' interpretatie. Cervantes wist ook niet precies wat hij met zijn held bedoelde. Aan ons lezers is het om te ontdekken wat deze droevige figuur verder betekent. Don Quichot is niet Cervantes' eigendom. De lezer is mede-auteur. Met deze opvatting constateren we dat Unamuno postmodern avant la lettre is. 'Interpreteer hem vanuit je eigen bestaan' luidt Unamuno's advies. Dat doet hij met overgave, geestdriftig, 'strijdend voor de geest', zoals ook Quichot geestdriftig was, geen man van ideeën, geen idealist en zeker geen platvloerse realist. Dat bracht hem in conflict met alles wat vanzelfsprekend was. Hij werd afgewezen, zoals ook Christus werd afgewezen. 'Hij legde zich niet neer bij de wereld en haar waarheden'. Noch bij de verheven waarheden van de wetenschap, noch bij die van het dagelijkse leven. Niets ligt vast. Of beter, 'ik, Don Quichot, laat me nergens door vastleggen'. Hij liet zich niet bedwelmen door muziek of mooie praatjes. Het maakte hem niet uit daarom te worden uitgelachen. God moest er ook om lachen, zo bedenkt Unamuno. Het is me ook wat met ons dat we ons zoveel zo gemakkelijk laten wijsmaken. Met een ernstig gezicht laten we ons tevreden om de tuin leiden. Maar wat heeft de droevige figuur dan bereikt?, vraagt de nuchtere lezer. 'Zichzelf' is Unamuno's antwoord. Zijn ziel, zijn geestdrift, zijn bewustzijn als resultaat van een bestaan dat niet door ideeën en belangen werd gedicteerd. Kortom, het 'quichottisme' en probeer je een voorstelling te maken van een maatschappij of van je eigen leven zonder quichottisme!

Dan, 10 jaar later, verschijnt zijn 2e grote denkwerk, oorspronkelijk in het Frans: 'L'Agonie du Christianisme' (1925). Hier gaat hij uitvoerig in op het geloof van Pascal (1623-1662). Met Pascal en zijn inspirerende 'Pensées' voelt hij zich verwant. Gedachten, niet 'Ideeën'! Gedachten suggereren dynamiek, ideeën zijn statisch. Pascal denkt en deelt dat denken met de lezer. Pascal begreep dat het hart redenen heeft die de rede niet kan vatten. Een synthese is onmogelijk, omdat de rede noch oneindigheid noch eeuwigheid kan doorgronden. Laten we onszelf niet voor de gek houden. 'Pascal vond pas rust bij zijn dood en in zijn dood, en nu leeft hij voort in al die mensen die zijn naakte ziel met hun eigen naakte ziel hebben aangeraakt.' Unamuno typeert het denken van Pascal niet als apologetisch, doch als 'agonisch'! Zijn tijdgenoot Descartes wordt gezien als de vader van de moderne filosofie. Dat valt nog te bezien. Het 'cogito' van Descartes laat het denken de vrije teugel om wijs te worden uit het ondoordringbare nevelwoud dat wij 'werkelijkheid' plegen te noemen. Pascal kiest een andere weg. Daarbij doet hij een merkwaardige uitspraak: 'Niets geeft zoveel genoegen als de strijd, maar niet de overwinning.' Het is Unamuno uit het hart gegrepen. Het is de innerlijke strijd die onze existentie verlicht. Du moment dat we denken het te weten, is ons denken niet langer op onze existentie betrokken. De geschiedenis van ons denken is niet de geschiedenis van onze kennis van de werkelijkheid, maar van onze relatie tot de werkelijkheid.

Unamuno maakt het zijn lezers niet gemakkelijk. Zijn romans en gedichten doen een beetje gekunsteld aan. Te bewust laat hij zijn personages een boodschap uitdragen. Echt tot leven komen ze niet. Zijn filosofische werken zijn nevelwouden, waarin je het spoor gemakkelijk bijster wordt. Maar in alles wat hij schrijft komen we hem, Miguel de Unamuno tegen. Pratend, denkend, polemiserend, speculerend en reflecterend zien we hem dichter bij zijn existentie komen en zien we onze eigen existentie in hem weerspiegeld.
Vreemd, deze Baskische anarchist die continu overhoop lag met de Spaanse autoriteiten en onder huisarrest stierf, was vurig overtuigd van de uniciteit van de 'Spaanse ziel', die nog niet geketend zou zijn door alle Europese maaksels op het gebied van denken, leren en techniek. De ook naar Spanje overgewaaide Amerikaanse trainingsobsessie is hem bespaard gebleven, dus daarop heeft hij zijn vurige pijlen niet kunnen richten. Toch begreep bijna niemand hem in Spanje. Zijn geestverwanten bleken zich elders te bevinden. Zeker ook in Amerika waar vaak beseft wordt dat het Amerikaanse culturele spektakel en trainingsbusiness een waanzinnige uiting van vervreemding is. In ons pluriforme Caribische gebied, begreep Colá Debrot dat ons bestaan bewolkt is, dat de zon alleen in grenssituaties door de wolken breekt, wanneer vanuit de eeuwigheid het besef van eindigheid zich aan ons opdringt en vice versa.

Voor een inleiding: Martin Nozick, Miguel de Unamuno, The Agony of Belief, 1971.

Ars Poëtica.

Geloof en Twijfel

Menen dat je gelooft en niet zeker zijn
of je gelooft of dat je twijfelt;
met angst en beven de haven bereiken
waar je geloof zal moeten blijken;
de zee is niet anders dan de woestijn
niets waar de ziel zich aan vast kan grijpen.

Miguel de Unamuno (vertaling Robert Lemm)

Letra

Marcel Proust

De 'Regrets' van Marcel Proust zijn in een mooie Nederlandse vertaling van Paul Claes en Chris van de Poel verschenen als 'Treurnissen, mijmeringen onder wisselende hemel' (2014).
De reacties op deze korte prozagedichten lopen uiteen: 'druilerige, bijkans huilerige sentimentaliteit'; 'morbide schoonheid'; 'subliem en subtiel opmerkingsvermogen'. Alle drie oordelen zijn waar. Welk van deze oordelen zich aan de lezer opdringt zal samenhangen met de stemming waarin hij bij het lezen verkeert. De latere Proust van de eindeloos voortmeanderende en 3000 pagina's tellende 'A la recherche du temps perdu' (1922) is reeds duidelijk zichtbaar. Zijn inzicht in subtiele gevoelswisselingen als gevolg van minimale veranderingen in de natuurlijke of sociale omgeving, is weergaloos. De meeste mensen gaan eraan voorbij. Proust legt ze onder het vergrootglas en analyseert tot in de kleinste details. Dat doet hij in deze 'treurnissen' even meesterlijk als in zijn hoofdwerk. Verbindend thema is de vergankelijkheid van alles en de eenheid die er bestaat tussen mens en omgeving. Door het verloop van de tijd op te merken en te overdenken ontstaan bewustzijn en zelfkennis. Sommige van deze column-achtige stukjes, die verwant zijn met de Petits Poèmes en Prose (1869) van Baudelaire en later door velen platvloers zijn nageaapt, zijn van een betoverende schoonheid. De lezer moet wel in een erg recalcitrante stemming verkeren om de gedachtenstroom niet in zich op te nemen en in zijn eigen geest te verwerken. Dat we het contact met onszelf

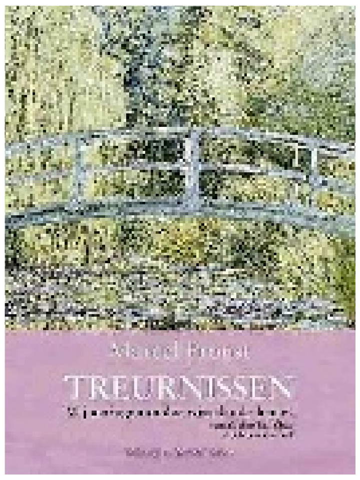

kunnen verliezen realiseert Proust zich goed, getuige een zin als deze: 'Na 10 jaar herkennen we onze dromen niet meer, we verloochenen ze, we leven als een rund alleen voor wat er toevallig te grazen valt. En wie weet of uit onze bruiloft met de dood misschien niet een eindelijk bewuste sterfelijkheid voortkomt?' De verwantschap met Miguel de Unamuno is verrassend.
Jean-Christophe Rufin is samen met Bernard Koechner een van de oprichters van Artsen zonder Grenzen. Hij is ook diplomaat en schrijver. Enkele jaren geleden besloot hij een voetreis naar het belangrijkste Europese pelgrimsoord Santiago de Compostela te maken. Over zijn belevenissen schreef hij een dagboek dat een best-seller werd en nu ook in het Nederlands verscheen: Voetreis naar het einde van de wereld. Waarom maak je zo'n wandeltocht? Hij wandelde 800 kilometer van West-Frankrijk langs de Baskische kust over de bergen van Asturië en Galicië naar Santiago en verklaarde dat hij eigenlijk niet goed wist waarom hij liep. 'Telkens als iemand me die vraag stelt, kan ik daar zeer moeilijk op antwoorden', schrijft Rufin. 'Ik ben gewoon vertrokken, dat is alles.' Voor de rest kan hij zeggen dat zo'n wandeltocht een louterend effect heeft. Hij drijft graag de spot met medemensen en zichzelf, verwondert zich over 1001 dingen en komt tot de eindconclusie: 'eens op reis, altijd op reis'.

Fundashon Pro Bista: Blinden en slechtzienden ook waardevol op arbeidsmarkt

Een carrière als piloot, mondhygiënist of huisarts zit er voor slechtzienden en blinden niet in, maar met enkele aanpassingen op de werkplek is er toch heel veel mogelijk. Denk aan een carrière als beleidsmedewerker, intercedent, IT-specialist of een baan bij de douane.

Marinailies Major (27) is visueel beperkt en heeft een leuke baan bij verzekeraar United Insurance. Op de voorpaginafoto staat de gepensioneerde Ernestine Gregoria Devid die helemaal blind is.

Tekst: **Nelly Rosa** Foto's: **Ken Wong**

"Visueel beperkten krijgen te maken met vooroordelen en kennisachterstand. Toch zijn er in veel sectoren carrièrekansen voor slechtzienden, waarbij hun talenten optimaal tot hun recht komen en hun handicap nauwelijks als een beperking wordt ervaren. Je moet denken in mogelijkheden, niet in beperkingen", zegt Dayanuschka Lindeborg van Fundashon Pro Bista. De afdeling werkgelegenheid, waar Lindeborg als job coach werkt, helpt cliënten met een visuele beperking aan een baan. De stichting streeft ernaar dat mensen met een beperkt zicht toch als volwaardig lid van de maatschappij kunnen functioneren. Op 25 september hield de stichting de conferentie 'Verbreed het zicht van uw bedrijf' waar dit werd benadrukt.

"Met aanpassingen zijn er voldoende mogelijkheden om de cliënten een volwaardige arbeidsplaats te bieden. Maar dat besef is er lang niet bij iedereen", zegt Lindeborg die samen met de job hunter mensen met een visuele beperking aan een baan helpt. Als job coach stoomt zij mensen met een slecht zicht klaar voor een baan in de reguliere arbeidssector. Ze traint, adviseert en helpt hen om zich gereed te maken voor een baan en om deze te behouden. Ook begeleidt ze cliënten met een visuele beperking op het werk. Dat betekent dat ze contact onderhoudt met haar cliënten, hen monitort, en als er hulpvragen zijn die oplost zodat alles op het werk soepel verloopt. Haar collega, de job hunter, matcht de vacature met de werkzoekende cliënt van Pro Bista en adviseert zowel de cliënt als de werkgever. Centraal staat om de juiste vacatures voor mensen met een oogbeperking te vinden. "Afhankelijk van de situatie van de cliënt kijken we eerst naar de kwaliteiten en wensen van de cliënt. Het doel is een passende baan te vinden die de cliënt ook kan waarmaken", legt Lindeborg uit.

Wanneer spreek je van een visuele beperking? Een visuele beperking is een beperking die ons ervan weerhoudt om de dingen rondom ons goed te zien en juist te interpreteren. De problemen kunnen zich manifesteren op verschillende vlakken: een verminderde gezichtsscherpte, een kleiner gezichtsveld, een beperkt dieptezicht, kleurenblindheid, slechte oogmotoriek, problemen met de aanpassing van licht naar donker. Bij ernstige visuele beperkingen spreekt men van slechtziendheid of blindheid. Is het resterende gezichtsveld met het beste oog kleiner dan 10 graden, dan spreekt men meestal van blindheid. Er bestaat namelijk geen eenduidige definitie van blindheid of slechtziendheid. Een indeling die vaak gebruikt wordt, is die van de Wereld Gezondheidsorganisatie. Deze onderscheidt vijf categorieën van visuele afwijkingen: slechtziend, zeer slechtziend, maatschappelijk blind, blind en totaal blind.

Samenwerking gewenst

Volgens Dayanuschka Lindeborg kunnen slechtzienden beter in de maatschappij participeren als ze deel nemen aan het arbeidsproces. "Daarom is de samenwerking tussen Pro Bista, de cliënt en werkgever belangrijk om de geschiktste werkplek te krijgen", zegt de job coach. Zo hebben er gesprekken met twee uitzendbureaus, die maatschappelijke betrokkenheid hoog in het vaandel hebben staan, plaatsgevonden om cliënten van Pro Bista te werk te stellen. De stichting is er niet alleen voor de cliënten, maar ook voor werkgevers. "Wij willen ook werkgevers ondersteunen", zegt Lindeborg. "We verstrekken informatie aan werkgevers, we sparren met ze om te zorgen dat de cliënt in dienst kan blijven."

Tweede kans

Er is veel werk aan de winkel om werkgevers, de overheid en andere stakeholders te overtuigen van het nut om slechtzienden aan een baan te helpen. Het project stopte eerder door gebrek aan subsidie. Nu krijgt het project een tweede kans tot januari. Reda Sosial subsidieert het project gedurende acht maanden. Pro Bista hoopt dat het project in een permanent traject verandert. "Anders blijft er half werk liggen", zegt Lindeborg. "We moeten de arbeidsmarkt bewust maken dat ze mensen met een beperking in dienst kunnen nemen. Er zijn geen barrières die het arbeidsproces bemoeilijken. Veel werkgevers hebben geen ervaring met werknemers die blind of slechtziend zijn of ze kampen met vooroordelen." Werkgevers hoeven slechtzienden niet aan te nemen uit liefdadigheid, maar hen wel een eerlijke kans geven om te laten zien wat ze kunnen en wat voor meerwaarde ze kunnen hebben voor de organisatie. "Een visueel beperkte in dienst hebben hoeft geen last te zijn voor de werkgever. Als ze maar verder durven te kijken dan de beperking van de cliënt, aldus Lindeborg. "Flexibiliteit is het sleutelwoord waar alles om draait. Dan kunnen ook visueel beperkten een plek vinden op de arbeidsmarkt. Ik denk dat het goed is dat het thema onder de aandacht komt. Ik belde laatst een uitzendbureau om te vragen om mee te werken aan de conferentie. Aan de telefoon kreeg ik te horen dat het moeilijk is om mensen met capaciteit te krijgen. 'Onze opdrachtgevers hebben liever mensen zonder beperking. Er zitten trouwens genoeg mensen met diploma's thuis. Zij hebben de voorkeur.' Terwijl visueel beperkten ook aan alles voldoen. Waarom dan dat onderscheid maken?", vraagt Lindeborg zich af.

Ze is speciaal voor dit project aangetrokken. Met een diploma toegepaste psychologie op zak leek het haar een uitdaging om visueel beperkten op het werk of naar een baan toe te begeleiden. De cliënten in het traject zijn mensen die aan het vorige project meededen en mensen die bij de afdeling werkgelegenheid zijn aangemeld. Na een oriëntatiegesprek kijkt ze waar een cliënt in het leven staat. Lindeborg: "Is hij klaar om aan het werk te gaan? Bij veel mensen merk je dat ze acceptatieproblemen hebben. Ze hebben moeite te accepteren dat ze een beperking hebben. Dat merk je omdat ze niet uit de voeten kunnen met de hulpmiddelen of daar geen gebruik van willen maken, waaronder hun taststok. Hun beperking raakt hen nog emotioneel. Zij krijgen binnen het coachingprogramma de nodige bemoediging om ermee om te leren gaan, maar je hebt ook cliënten die hun beperking helemaal hebben geaccepteerd en positief in het leven staan."

> **"Belangrijk is dat wat je doet, je dat goed doet"**

Ondanks dat een aantal beroepen afvalt voor een blinde is er qua werk toch heel veel mogelijk. "In het buitenland is er iemand die als dierenartsassistent werkt. Je denkt dat het voor dat beroep nodig is dat iemand goed kan zien om onder meer verdoofprikjes te geven, maar dat blijkt dus niet zo te zijn. Er zijn mensen die als masseur werken of bij de overheid. Gaandeweg moet je kijken wat wel en wat niet werkt en dan zorg je voor aanpassingen. Vaak kunnen mensen in dezelfde sector blijven werken, maar in een andere functie", zegt Lindeborg.

Curaçao kent sociale werkplaatsen voor mensen met psychische en lichamelijke aandoeningen, maar voor visueel beperkten is er geen. "Terwijl visueel beperkten opgeleid zijn en vaak werkervaring hebben. Net als elk ander." De kosten hoeven geen belemmering te zijn. Het zijn eenmalige investeringskosten voor de lange termijn. Een van de prioriteiten van Pro Bista is de overheid te overtuigen van het bestaansrecht van deze afdeling. "In Nederland geeft de overheid subsidies aan werkgevers die besluiten een visueel beperkte in dienst te nemen. Die prikkels zijn er op Curaçao niet.

Beperkt gezichtsveld

Marinailies Major (27) is visueel beperkt en heeft een leuke baan bij verzekeraar United Insurance. Ze heeft het getroffen met haar werkgever. "Op mijn 19e werd de aandoening retinitis pigmentosa vastgesteld. Ik dacht hiervoor dat ik goed kon zien. Ik kende niets anders." Door haar beperkte zicht botste ze tegen alles op. Al was de oorzaak toen nog niet bekend. Ze werd doorverwezen naar een oogarts in Venezuela. Daar hebben ze de beperking ontdekt. "Ik zie slechts voor vijftig procent in beide ogen. Ik heb een beperkt gezichtsveld. Dat betekent dat ik van de omgeving slechts een gedeelte zie. Ik kan niet boven, onder of aan de zijkanten zien. Alleen wat recht voor mij is. Deze aandoening is ongeneeslijk. School ging altijd goed. Ik kon goed op het schoolbord kijken. Alleen gym ging mij niet gemakkelijk af. Als de bal naar mij werd gegooid kon ik dit niet zien. Ik maakte mijn mbo-opleiding commerciële economie af. Tijdens mijn studie liep ik stage bij Citizens Insurance. Daar heb daarna ook een tijdje gewerkt. Mijn beperking speelde bij mijn werkgevers geen rol omdat ik deze nooit had opgebiecht. Pas bij mijn huidige werkgever is het een van de directeuren opgevallen omdat ik mijn ogen niet naar hem draaide toen hij sprak. Toen begreep hij dat ik slecht kan zien", vertelt Major.

Ze werkt nu vijf jaar bij de verzekeringsmaatschappij. Om haar werk goed te kunnen doen heeft ze een groter beeldscherm van 24 inch gekregen. De lettergrootte op het scherm is ook groot. Van Pro Bista heeft ze twee vergrootglazen gekregen. Een voor thuis, een voor het werk om de kleine letters op het scherm of op papier goed te kunnen lezen. Haar moeder is degene geweest die bij haar aandrong om eens een kijkje bij Pro Bista te gaan nemen. "Mijn moeder dacht dat ze mij misschien zouden kunnen helpen. Een blindenstok is een handig hulpmiddel. Ik heb deze ook nodig, maar ik loop er niet mee. Ik wil het nog niet", zegt Major. Ze draagt normaal geen bril. Alleen eentje om op de computer te kijken en als ze buiten is draagt ze een zonnebril om haar gevoelige ogen tegen de felle zon te beschermen.

Braille

Ernestine Gregoria Devid (60) is begin dit jaar met pensioen gegaan. Ze werkte onder meer bij Bureau Vrouwenzaken en het laatst bij het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (Soaw). Door de technologie werd het werken haar gemakkelijk gemaakt. Hoewel ze geen zicht in haar ogen heeft kon ze alles op de pc doen. E-mails lezen en beantwoorden en beleidsstukken opstellen. Met brailleleesregel en schermleessoftware kon ze haar werk doen. Daarmee worden geschreven teksten omgezet in spraak of brailletekens en andersom. Snel even een A-4tje doornemen was er voor haar niet bij. Eerst moest het document worden ingescand en daarna voorgelezen. Ze hield ervan om zich goed voor te bereiden op vergaderingen. Ze kwam altijd goed beslagen ten ijs.

"Belangrijk is dat wat je doet, je dat goed doet", zegt Devid. "Het feit dat ik een beperking heb, trok de aandacht. Door mijn aanwezigheid wisten mensen dat ze rekening moeten houden met mensen met een beperking. Ik was een uitzondering binnen het ambtenarenapparaat. Er werkten geen andere ambtenaren die blind waren. Daarnaast heb ik met veel mensen rond de vergadertafel gezeten. Er zijn veel vooroordelen over mensen met ernstige zichtproblemen. In principe heeft iedereen wel een beperking. Daarom denk ik dat het van belang is dat mensen met een beperking goed verwoorden en aangeven wat ze willen. De overheid kan natuurlijk voorwaarden creëren om de arbeidsomstandigheden te verbeteren, maar mensen met een beperking kunnen dit zelf ook aangeven. Vaak probeer ik zelf aan te geven waar ik het liefst zou willen zitten. Ik ging dan eerst kijken naar de ruimte, kijken hoe de indeling is. Ik wachtte niet totdat zij mij zouden gaan plaatsen. Ik lette onder meer op de ligging van de vergaderruimte, print-en- kopieermachine en keuken. Ook waar de afdeling zit waar ik veel mee te maken zal hebben. Het gebouw van Soaw op Pietermaai was ondanks zijn vele verdiepingen een goede locatie. Er waren geen drempels. Er was een lift met braillepuntjes en spraak. Ik wist op welke verdieping de lift zou stoppen."

Nu ze met pensioen is, is haar agenda niet minder vol geworden. "Ik ben altijd een bezige bij geweest. Ook nu ik gepensioneerd ben. Ik zit in verschillende commissies, doe veel aan vrijwilligerswerk. Niet werken is nooit een optie geweest. Ik vind het heerlijk om te werken. Ik wilde altijd in het onderwijs gaan, want ik vind het prettig om met mensen te praten. Door mijn beperking werd het toch moeilijk om dat vak uit te oefenen. Toch heb ik gekozen met mensen om te gaan."

Een boek in braille. In het papier zit relief dat je met je vingetoppen kunt voelen. Elke letter heeft een ander patroon van bolletjes.

Hulpmiddelen en cursussen

Fundashon Pro Bista verkoopt hulpmiddelen. Ook zijn er verschillende afdelingen die het doel hebben de zelfredzaamheid van visueel beperkten te verhogen. Zo geeft de afdeling revalidatie computercursussen. Cliënten leren braille lezen en omgaan met de taststok. De sociale activiteiten die de stichting organiseert zijn om isolatie te voorkomen en de leefwereld van de cliënt zo groot mogelijk te houden.

Dayanuschka Lindeborg is jobcoach bij Pro Bista. "Met aanpassingen zijn er voldoende mogelijkheden om de cliënten een volwaardige arbeidsplaats te bieden. Maar dat besef is er lang niet bij iedereen"

Tula's droom (2)

Tijdens de herdenking dit jaar van de afschaffing van de slavernij in het Amsterdamse Oosterpark sprak ook de sympathieke burgemeester van Amsterdam, Eberhard van der Laan. Hij sloeg de spijker op de historische kop met de woorden: "Het past Amsterdam om nooit meer over de Gouden Eeuw te spreken zonder het ook over het slavernijverleden te hebben. Hun pijn is ook onze pijn." Conclusie: Wij Nederlanders hadden spijt, zeker, zelfs diepe spijt. Maar excuses, ho maar!

Tekst: **Fred de Haas**

Ook de Nederlandse media hadden, eindelijk wakker geworden, de nodige aandacht besteed aan alle aspecten van de slavernij. Er vond een grote tentoonstelling in Amsterdam plaats en er werd zelfs een musical geproduceerd waarvan de moderne muziek van Randal Corsen en zang van Tania Kross niet direct de toegankelijkheid hadden van het folkloristische lied en dus nogal wat van het publiek eiste.

De welverdiende aandacht van de media in Nederland benadrukte de gedachte dat het van het grootste belang was dat de onbekende gezichten van hen die vroeger hadden gestreden voor de vrijheid niet zouden worden weggemoffeld. Dat wegmoffelen heeft decennialang geduurd. In alle koloniserende landen.

In Frankrijk gaf men er de voorkeur aan - zoals te verwachten was - om bij herdenkingen de aandacht te vestigen op het werk van abolitionisten uit het verre verleden als Abbé Grégoire en Victor Schoelcher.

De slavernij zelf bleef bij die gelegenheden comfortabel buiten schot.
In Guadeloupe liet echter de gezaghebber Lucette Michaux-Chevry bij een herdenking de officiële ceremonie links liggen om naar het monument voor Delgrès te gaan.
De in 2011 overleden Martinikaanse schrijver-filosoof Edouard Glissant heeft het fenomeen van de verhulling bij herdenkingen treffend verwoord in zijn 'Le Discours Antillais' op bladzij 131: 'Delgrès voor een tweede maal overwonnen door de fluwelen listigheid van de overheersende ideologie die er een tijdlang in slaagde om de betekenis van zijn heldhaftige daad te vertekenen en deze uit het collectieve geheugen te wissen.'

Herdenkingen

Er blijft op het gebied van 'herdenkingen' nog veel te doen. Het verschijnsel van de slavernij zal blijvend moeten worden ingebed in de geschiedenis van het Caribisch gebied en de ex-koloniserende landen. Het moet een 'leerstuk' blijven voor blank en zwart zonder dat dit aanleiding geeft tot misplaatste gevoelens van schaamte, tot haatgevoelens of tot voorwerp wordt gemaakt van politiek opportunisme.
Over schaamte gesproken. Ik herinner me dat ik jaren geleden aan de voorlichter van het Antillenhuis in Den Haag voorstelde om een artikel over de slavernij te schrijven. Hij reageerde toen afwerend met 'oh nee, daar houdt m'n baas helemaal niet van. Die moet niks van slavernij hebben'. Ik bedoel maar.

Het blijft voor Curaçao en Nederland van vitaal belang dat de stem van de zwarte mens die zich achtergesteld voelt wordt gehoord door de machthebbers, dat die mensen worden erkend in hun bestaan en het gevoel krijgen dat ze recht hebben om te leven zoals ze leven, in hun cultuur en eigenheid.
Die erkenning hoeft niet noodzakelijkerwijs gepaard te gaan met de gewoonte van sommige politici om voortdurend (en vaak op een agressieve manier) om onafhankelijkheid te roepen zonder dat ze er blijk van geven de gevolgen van zo'n 'onafhankelijkheid' te overzien en alleen ageren met het doel om de stemmen te winnen van mensen die (nog) niet in de gaten hebben dat ze worden gemanipuleerd. Om een volk en een land eerlijk te dienen heb je competente en integere bestuurders nodig. En daarvoor is meer nodig dan een grote mond.

De Creoolse maatschappij

Voor de zwarte mens is het van belang dat hij/zij niet vervalt in een slachtofferrol (zwart = slachtoffer = ongelukkig zijn = recht hebben op compensatie), paranoïde wordt (de boosheid op Zwarte Piet is op het randje) of buiten de maatschappelijke boot valt.
Als een van die elementen een rol speelt is er sprake van een identiteitscrisis.
Creoolse samenlevingen als Curaçao of Martinique zijn een product van de kolonisatie en de handel in slaven. Net als Martinique is Curaçao een eiland dat wordt bevolkt door mensen met een gevarieerde ethnische achtergrond. De Afrikaanse component is sterk aanwezig, maar dat heeft meer met kleur en lichaamsbouw te maken dan met een binding met Afrika. Er bestaat eenvoudig geen binding met Afrika en Afrikaanse volken hebben geen enkele belangstelling voor zwarte mensen in het Caribisch gebied. Niemand in Afrika schrijft of spreekt over hen. De Caribische bevolking moet het zelf zien te redden.
Geen van de ethnische groepen op Curaçao of Martinique (zwarten, mulatten, blanken) kan het eiland als bezit claimen. De oorspronkelijke bevolking, de Taíno, is al eeuwen verdwenen en vervangen door heterogene groepen die er eigen (sub)culturen op na houden.

Als er door sommige politieke partijen gezegd wordt 'Kòrsou ta di nos' (Curaçao is van ons) dan moet je je terecht afvragen wie of wat 'nos' hier betekent. Een blanke protestant heeft immers evenveel recht op het eiland als een zwarte katholiek of een Sephardische/Asjkenazische jood. Alledrie vertegenwoordigen ze 'nos'.
Samenwerking tussen alle groepen is dus onontbeerlijk. Verschillen zijn er, maar het is jammer en onnodig als de verschillen tussen de ethnische groepen door de politiek tot tegenstellingen worden aangescherpt die de onderlinge omgang belemmeren of vergiftigen.

Voor de Nederlander uit Nederland blijft de omgang met de lokale bevolking problematisch. Nederlanders mogen blij zijn dat de lokale bevolking van Curaçao zo goed en zo kwaad als het gaat Nederlands met hen spreekt, want de meeste Nederlanders spreken geen Papiaments en zullen dus nooit doordringen tot het hart van de Creoolse samenleving. Op Bonaire ligt de zaak nog ingewikkelder. Ik heb er het grootste begrip voor dat een Bonaireaan - als inwoner van een formeel Nederlandse 'Gemeente' - niet meer weet of ie nu een Nederlander of een Bonaireaan is. Men voelt zich een vreemd soort Bonaireaan die zich aan de Nederlandse regels moet houden omdat dat nu eenmaal (voorlopig?) zo is afgesproken. Hoe kunnen Bonaireanen zichzelf blijven?
Die vraag leeft natuurlijk ook op de Frans-Caribische eilanden.

Assimilatiepolitiek

Frankrijk heeft jarenlang - en eigenlijk nog steeds - een assimilatiepolitiek gevoerd (doe maar net als wij, dan komt het vanzelf goed. Neem onze taal, onze cultuur en onze waarden over en we worden vanzelf elkaars gelijken). Zo kon een Fransman zich op comfortabele wijze altijd superieur voelen. Zij hadden immers al wat anderen nog maar moesten zien te bereiken…

De Britten hadden een ander koloniaal model en voerden meer een associatiepolitiek. Ze respecteerden de lokale gewoonten en bestuurden het land samen met de inheemse bevolking. De Nederlanders zaten er een beetje tussenin. Beetje assimilatie, beetje associatie. Als de lokale mensen 'op z'n Nederlands' reageerden dan hoorden ze erbij, maar als er teveel verschil merkbaar was dan moesten ze maar liever op hun eigen plek blijven. Dat is nog steeds zo. Maar de lokale bevolking beheerst het postkoloniale spel als geen ander. Menige Arubaan of Curaçaoënaar heeft in Nederland gestudeerd en kent de gewoontes van de makamba op z'n duimpje. De Curaçaoënaar kan de Nederlander cultureel op zijn wenken bedienen. Of ze daar zin in hebben is een tweede. Tegenwoordig niet zo erg meer. Maar ze hebben ook geen hekel aan de Nederlanders. Je kan thuis en soms in de media ook lekker op die makamba's schelden en dat lucht op. Julian Coco had ook een zwak voor 'die' makamba's.
Even terug naar de Franse kolonies. De assimilatiepolitiek van de Fransen heeft niet gewerkt. Het paradoxale is dat de Caribische kolonies in 1946 tóch duidelijk hebben uitgesproken Frans te willen blijven. Maar hoe Frans wilden ze zijn? De zwarte of bruine mens uit Martinique of Guadeloupe bleef natuurlijk in eerste instantie Martinikaan en Guadeloupeaan en voelde zich pas in tweede instantie Fransman of Française. Het viel niet mee om die twee met elkaar te verzoenen. Met datzelfde probleem zit de Bonaireaan nu ook.
De Fransen hebben de politieke wil getoond om hun Caribische eilanden zoveel mogelijk te behandelen als hun 'eigen' gebieden. In 1946 werden Martinique en Guadeloupe al Franse departementen en in 1982 echte Franse 'régions'. Hoewel dat een zekere sociale vooruitgang met zich meebracht bleef de Franse metropool een irritant stempel op het sociaal-economische en culturele leven drukken en het was te voorzien dat dit ooit tot uitbarsting zou komen, vooral ook omdat tegen het eind van de vorige eeuw bewegingen opkwamen die streden voor een eigen, Creoolse identiteit.
Een voorbeeld hiervan is de promotie van de inheemse taal. Laten we vooral niet vergeten dat jarenlang het gesproken Franse Creools - net als het gesproken Papiaments - op de scholen geweld werd aangedaan door de plotselinge overgang naar het geschreven Frans c.q. Nederlands en dat het een moeizame onderneming is geweest om de Creoolse volkstaal de eer te geven die het toekwam en te voorzien van een deugdelijke spelling, een ontwikkeling die gepaard ging met het verschijnen van een groter aantal in de volkstaal geschreven kranten en tijdschriften, radio- en tv-programma's en onderwijs in de moedertaal. Nu is dit allemaal heel gewoon, maar hoeveel frustratie is daaraan niet voorafgegaan?

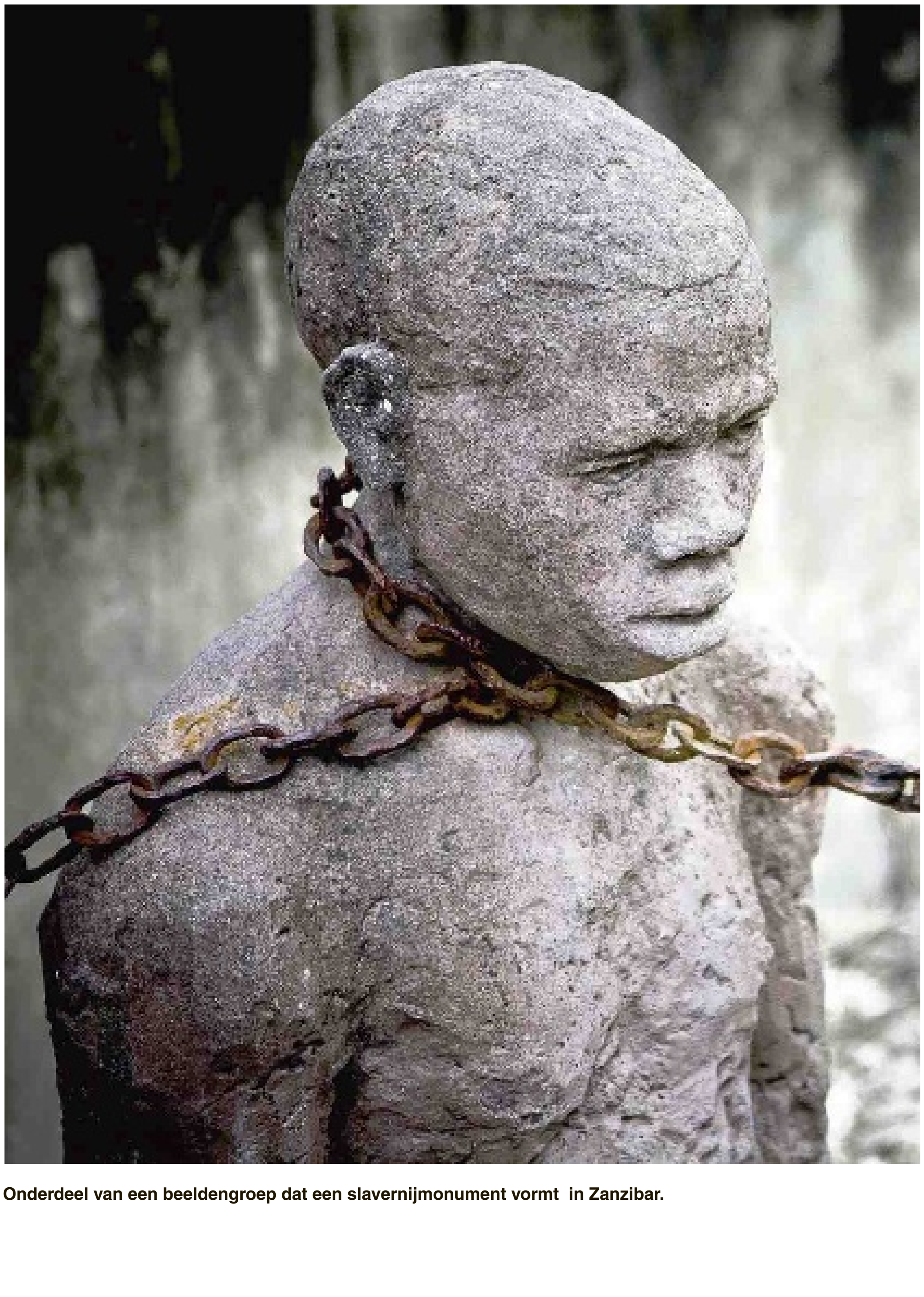
Onderdeel van een beeldengroep dat een slavernijmonument vormt in Zanzibar.

Imperialisme

Jaren geleden, in de jaren 70, was ik aanwezig bij de officiële ontvangst in kasteel Wassenaar van de pas benoemde en onlangs overleden Gevolmachtigde minister Richard Pieternella. Ook was er een aantal Antilliaanse studenten in Nederland uitgenodigd die kennelijk nogal 'bewust' rondliepen. Ik stond te praten met een Curaçaose oud-leerlinge, later medisch specialist op Curaçao, toen er opeens een jonge, gekleurde Antilliaan voor me sprong en me, priemend met een woedende wijsvinger, beschuldigde van 'cultureel imperialisme'.
Ik was te verbouwereerd om hem te vertellen dat het oprichten (door ondergetekende) van een tambúgroep met leerlingen van het Radulphus op Curaçao toch nauwelijks een teken van cultureel imperialisme was en besloot om te constateren dat de jongeman niet besefte dat hij de verkeerde culturele imperialist voor zich had. Ik begreep als Nederlander natuurlijk wel waar hij mee zat en besefte tegelijkertijd dat het nog tientallen jaren zou duren voordat Curaçao een zekere eigenheid zou ontwikkelen en als land erkenning zou krijgen. Nu is de jongeman inmiddels in de zestig en zijn er weer andere problemen op het eiland.
De betreffende jongen had door het assimilatieproces van de postkoloniale tijd last van een persoonlijkheidsconflict en reageerde dat bij die gelegenheid voorlopig maar op mij af. Helaas is zo'n conflict alleen maar op te lossen door een volledige aanvaarding van zichzelf en zijn afkomst. En dat kan niet in vijf minuten op een receptie.
Er is een aantal factoren dat een grote rol speelt bij de vorming van een eigen persoonlijkheid zoals de gemeenschap (sociale relaties), het geloof (verschillende soorten) en de familie.

Hoog niveau ontwikkeling van

Op hoog niveau te worden opgeleid in de IT is tegenwoordig mogelijk op Curaçao dankzij de inzet van een aantal enthousiaste IT'ers die 'iets voor hun eiland' wilden doen. Sinds dit jaar is er op Curaçao een afdeling van ISACA, een onafhankelijke non profit-organisatie met wereldwijd 110.000 leden in 180 landen.

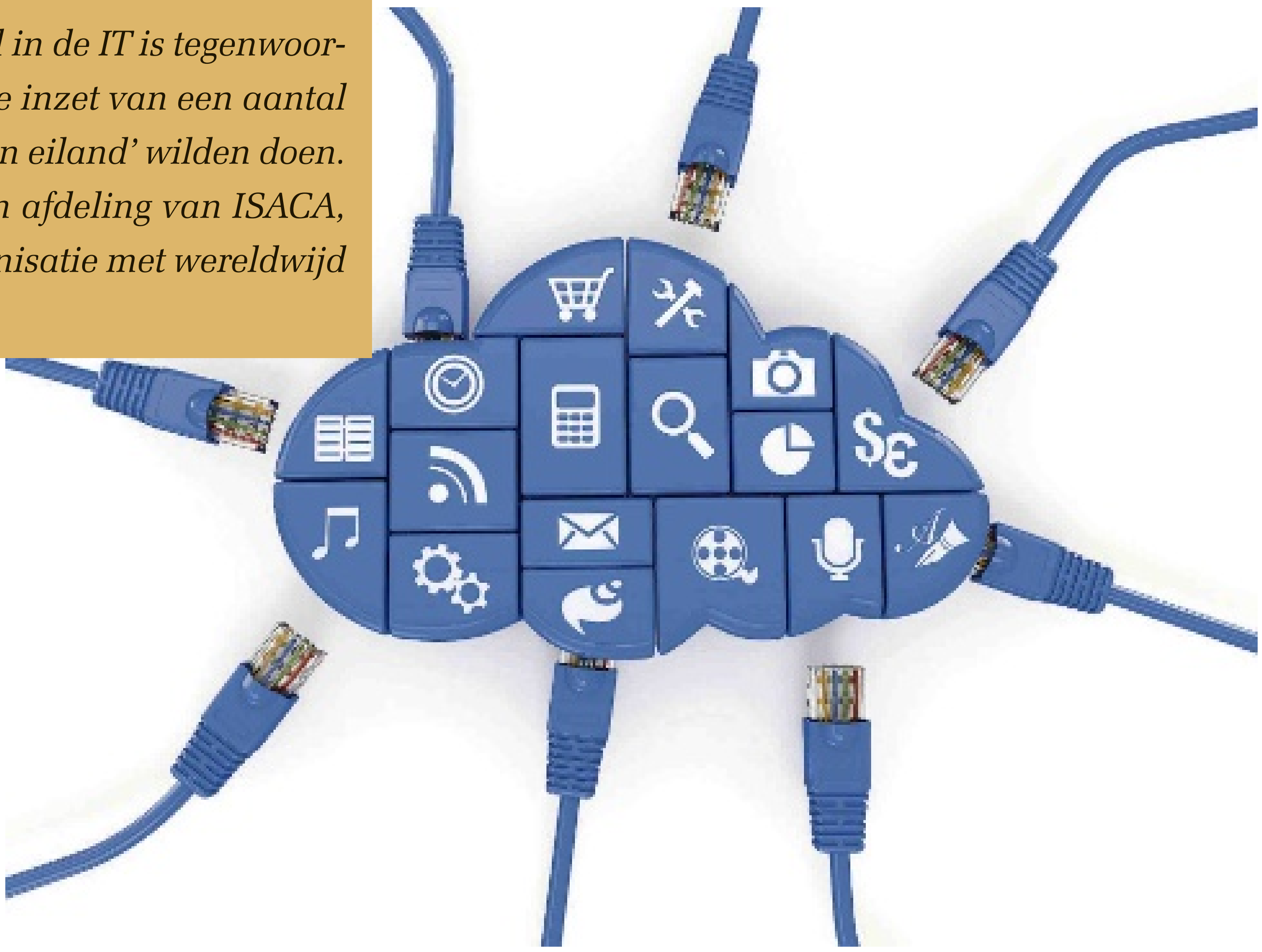

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto: **Ken Wong**

ISACA helpt business- en IT-professionals op het gebied van informatiebeveiliging, assurance, risk management en governance. Door de oprichting van de lokale afdeling worden de diensten van ISACA beter onder de aandacht gebracht van het lokale publiek en is men beter in staat om op de specifieke behoefte van een IT-gebied in te spelen.
ISACA Curaçao Chapter organiseert in samenwerking met de SOAB op 15 oktober een grote conferentie met internationale sprekers, en er zal op 16 en 17 oktober een workshop plaatsvinden (zie kader). Ook zal er vanaf 18 oktober ook een opleiding starten voor lokale IT-professionals, die dan in december opgaan voor het zogenoemde CISA-examen. De certificeringen van ISACA zijn wereldwijd erkend. Nog nooit was de mogelijkheid om op professioneel IT-gebied erkende certificaten te behalen zo dichtbij.
Wereldwijd is er een grote vraag naar hoogopgeleide IT-professionals en dit zal de komende jaren ook zo blijven. Ondanks de economische recessie wordt er een tekort van duizenden IT'ers verwacht. Ook op Curaçao is er een tekort. Dit tekort kan zelfs leiden tot een rem op de economische groei. Een carrière in de IT biedt dus goede kansen op een baan. Dat dit tekort zou komen en dat de krachten op het gebied van IT-ontwikkeling gebundeld moesten worden, werd al meer dan 40 jaar geleden gezien. In 1969 werd toen de ISACA opgericht. Oorspronkelijk als vrijwilligersorganisatie voor Information Systems Auditors. In de loop der jaren heeft de organisatie de focus verbreed van audit en control naar het ondersteunen van bedrijven door middel van eigen ontwikkelde frameworks en opleidingen. De organisatie heeft nu meer dan 200 afdelingen in 180 landen. Sinds mei heeft ook Curaçao haar eigen ISACA-afdeling en het is de derde afdeling in het Caribisch gebied. Bermuda en Trinidad & Tobago gingen Curaçao voor.
De Ñapa sprak uitvoerig met Cai Walters, de voorzitter van ISACA Curaçao Chapter. Walters werkt in het dagelijks leven bij de Centrale Bank van Curaçao en St. Maarten. De andere bestuursleden zijn: vice-voorzitter, Andrew Chong, werkzaam bij EY, secretaris, Rajeev Devasia, werkzaam bij Maduro & Curiel's Bank en Marco La Cruz, werkzaam bij de UoC is penningmeester. Donald van Putten, werkzaam bij het St. Elisabeth Hospitaal is trainingcoördinator. Ze vonden allemaal dat het hoog tijd werd om de sector IT op Curaçao verder te professionaliseren door een eigen afdeling op te richten en aangezien ISACA ernaar streeft om alle afdelingen onafhankelijk te houden van een specifiek bedrijf bestaat het Curaçaose bestuur uit personen die in verschillende bedrijven en sectoren werken. De lokale afdeling werkt ook samen met diverse partijen op het eiland, maar bindt zich aan geen enkele partij. ISACA vindt het belangrijk om een goed contact te onderhouden met lokale universiteiten. De lokale afdeling streeft er dan ook naar om altijd iemand van de universiteit in het bestuur te hebben. Thans heeft de organisatie 55 professionele leden.
Voorzitter Walters ontvangt de Ñapa bij de Centrale Bank en steekt direct van wal. "De informatietechnologie maakt een stormachtige ontwikkeling door en het wordt steeds complexer. Het raakt tegenwoordig alle facetten van ons dagelijks bestaan. De IT is nog een jong vakgebied. Er is een totaal nieuwe beroepsgroep ontstaan. Je kan het beroep van IT'er niet meer in één persoon bevatten. Je kan geen specialist zijn in één persoon. Je moet tegenwoordig kiezen. Wat ga ik doen binnen de IT?", aldus Walters. Hij is IT-auditor bij de Centrale Bank en weet waar hij het over heeft. Zijn belangstelling lag altijd al bij IT. Hij studeerde heao-Bedrijfsinformatica en rondde gelijktijdig ook een programmeur-opleiding af. De kennis, die hij als IT-auditor moest hebben, heeft hij in de loop der jaren geleerd, meegaand met de ontwikkelingen op het gebied van IT. Tegenwoordig moeten IT'ers zich certificeren om als professional te kunnen werken. "En we willen hier niet achterblijven", zegt hij. Hij laat folders zien en het glossy magazine dat het ISACA headquarters iedere twee maanden uitgeeft voor haar leden.

Cai Walters, de voorzitter van ISACA Curaçao Chapter.

IT'ers nu ook mogelijk op Curaçao

Een kort geschiedenislesje van de ontwikkeling van de IT maakt duidelijk dat de ontwikkelingen niet zijn bij te benen en dat de computerapparatuur zichzelf zelfs voorbij heeft ontwikkeld. Bij veel grote banken wereldwijd wordt tegenwoordig nog steeds met een 'mainframe' gewerkt. Een mainframe is een centrale computer uit de tijd dat bedrijven nog maar één computer hadden, of hoogstens enkele computers. Het systeem bestond uit een toetsenbord en scherm, waarbij de gegevensverwerking centraal op de mainframe werd uitgevoerd. In de ogen van de nieuwe generatie IT'ers is dit 'ouderwets', maar het systeem werkt goed en het is veilig en dat is prioriteit nummer één volgens Walters. "Op Curaçao gebruiken we een kleinere uitgave van de mainframe, die de minicomputer AS 400 wordt genoemd." Jonge mensen zijn niet opgeleid in de oude systemen en dat wil ook niet iedereen. Het is minder 'sexy' om in oude systemen te werken. De jeugd bouwt liever apps of websites.

In de jaren 80 deed de PC zijn intrede. De PC's werden steeds krachtiger en zo ontstonden er servers. De mainframe werd veelal vervangen door de server. Er ontstonden interne bedrijfsnetwerken en met de komst van internet stond alles met elkaar in verbinding. De nieuwste ontwikkeling is het gebruik van allerlei 'hand held devices', zoals de telefoon en tablets. Al deze apparaten en systemen moeten met elkaar communiceren. Door deze enorme complexiteit wordt het steeds moeilijker de veiligheid te garanderen, wat de kans op het stelen van gegevens en fraude groter maakt. Dat is ook de reden dat er binnen de IT-beroepsgroep zoveel verschillende specialisaties zijn ontstaan, zoals specialisaties in netwerken, beveiliging, systeemontwikkeling, systeembeheer, controle (IT-auditors) en bijvoorbeeld projectmanagement. De tijd dat één whizz kid alles kon is echt voorbij.

Om een uniforme manier van werken te verkrijgen worden er per discipline ook allerlei regels geschreven en Walters houdt zich thans bezig met het schrijven van die regels per discipline.

"Het is onze taak als Centrale Bank om de onder toezichtstaande instellingen de juiste richting op te sturen en daar zijn regels voor nodig. Het is ook gebleken dat die regels heel welkom zijn, want iedereen weet dan waar hij aan toe is en hoe hij moet handelen. De basisregels zijn beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van informatie. Dat houdt in dat de computersystemen altijd on-line moeten zijn, dat informatie waarmee we werken correct is en dat privégegevens niet op straat komen te liggen. Een ander belangrijk facet binnen de IT is het testen. Voordat nieuwe systemen in gebruik worden genomen moet er getest worden of alles goed werkt. De programma's zijn heel ingewikkeld en je kunt zelfs niet alles testen", aldus Walters.

Specialist op het gebied van testen - men noemt hem zelfs de goeroe van test- en kwaliteitsmanagement - is Eric van Veenendaal. Hij heeft diverse boeken geschreven op zijn vakgebied en wordt wereldwijd uitgenodigd om trainingen en lezingen te geven. Hij is één van de sprekers op de conferentie van 15 oktober. Volgens Walters is het een must voor iedere IT'er om naar deze conferentie te komen, omdat ook alle andere sprekers vanuit hun expertise komen vertellen over onder meer The Governance and Management of IT using Cobit 5.0, IT Audit in practice, Cyber Security en Project Management and System Development Life Cycle.

Doel van de ISACA Curaçao Chapter is om lokale professionals beter op te leiden en zodoende naar een hoger plan te brengen, de vakgebieden informatiebeveiliging, assurance, risk management en governance te stimuleren, aanspreekpunt te zijn voor het lokale bedrijfsleven, het verenigen van lokale professionals en om internationale standaarden voor het managen van businessprocessen die gebruik maken van informatiesystemen onder de aandacht te brengen. Aangezien steeds meer professionals ervoor kiezen om zich te certificeren om zich hiermee te voorzien van een kwaliteitsstempel heeft de ISACA vier opleidingen ontwikkeld waar men voor gecertificeerd kan worden. Op Curaçao ziet men tegenwoordig ook hoe langer hoe vaker bij vacatureadvertenties dat er een ISACA-gecertificeerd persoon gezocht wordt voor een bepaalde functie. Geïnteresseerden hoeven nu niet meer naar het buitenland voor dit soort trainingen, want de ISACA Curaçao Chapter organiseert deze trainingen tegenwoordig op het eiland zelf.

De eerste ISACA-opleiding IT-auditor zal op 18 oktober beginnen, gedurende zeven weken op de zaterdag. De andere ISACA-opleidingen zullen georganiseerd worden als er belangstelling voor is. Na certificering kan de titel achter de naam gezet worden net zoals men CPA 'Certified Public Accountant' achter de naam kan zetten. Walters benadrukt dat de conferentie niet alleen interessant is voor IT-professionals, maar ook voor CEO's. "Zij moeten weten wat er op dit gebied gebeurt. De hele bedrijfsvoering is immers afhankelijk van IT en als baas van het bedrijf moet je willen weten hoe je de IT-processen van je bedrijf beter en veiliger kunt organiseren om je bedrijfsdoelstellingen te kunnen behalen. En ook voor anderen, zoals ambtenaren, is deze conferentie een verrijking. Het is toch altijd interessant om buiten je eigen organisatie te kijken wat er te halen valt in IT-land? Frank Harmsen van de Universiteit van Maastricht komt om een lezing te geven over de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van eGovernement en iGovernement. Denk hierbij aan de nieuwste digitale technieken die de overheid kan gebruiken om betere en efficiëntere diensten aan te bieden aan het publiek op het gebied van bijvoorbeeld gezondheidszorg, belasting en bevolkingsregister."

Voor meer informatie over de conferentie en workshop: www.isacacuracao.com

Baas in eigen winkel

Publiciteitsfoto van Nederlandse omroep KRO voor het televisieprogramma Streetlab.

Zo nu en dan kijk ik wat Nederlandse televisieprogramma's. Het format Streetlab kende ik nog niet, maar ook door het bijhouden van de nodige jurisprudentie blijf ik up to date qua amusement. De volgende uitspraak wil ik u - in het bijzonder de winkeleigenaren - niet onthouden (Rechtbank Amsterdam, 4 september 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:5688).

Tekst: **Martine Hofhuis**

De Nederlandse publieke omroep KRO heeft deze zomer gedurende drie dagen een televisieprogramma uitgezonden met de naam 'TV Lab'. Via TV Lab kregen programmamakers de kans om nieuwe formats te testen op de televisie. Kijkers konden vervolgens via Twitter hun mening geven over de programma's en een stem uitbrengen als het gaat om welke programma's in het komende televisieseizoen uitgezonden zouden worden. Streetlab is zo'n format, waarbij een viertal vrienden sociale experimenten uitvoerde. Het doel van één van die experimenten was om na te gaan of je door het dragen van het juiste uniform ergens kon werken zonder dat er sprake was van een rechtsrelatie met de organisatie.

Eén van de niets vermoedende slachtoffers was de winkelketen Media Markt. De Streetlab- medewerkers stapten een winkel van Media Markt binnen en droegen kleding die erg leek op de uniformen van de echte Media Markt-werknemers. Het dragen van een zwarte broek, een rood overhemd en een naambordje was voldoende om de klanten om de tuin te leiden. De Streetlab-medewerkers stonden klanten van Media Markt te woord en filmden dit experiment. De manager van Media Markt kreeg wat in de gaten en vroeg de Streetlab-medewerkers in zijn kantoor om uitleg, waar overigens nog steeds werd gefilmd. Toen dat werd ontdekt, protesteerde de manager en vroeg hij de Streetlab-medewerkers om de beelden in te leveren, hetgeen werd geweigerd.

Media Markt liet het er niet bij zitten. De advocaat van Media Markt heeft vervolgens schriftelijk verzocht om de beelden te vernietigen, maar ook dat werd geweigerd door de producent van Streetlab. De kwestie werd door Media Markt tegen KRO en de producent van Streetlab aanhangig gemaakt bij de Rechtbank van Amsterdam. Media Markt stelde dat er door KRO en de producent inbreuk werd gemaakt op het portretrecht en de persoonlijke levenssfeer van klanten en medewerkers van Media Markt en dat er sprake was van lokaalvredebreuk.

Media Markt voerde ook aan dat de belangen van KRO en de producent niet in verhouding stonden met de geschonden privacyrechten, de misleiding en de verstoorde orde in de winkel. Media Markt deed een beroep op de huisregels van de winkel, die op een bord bij de ingang waren vermeld. Ook stond er op de deur een afbeelding van een camera met een streep erdoor.

Het verweer van de producent en KRO was onder meer gericht op de vrijheid van meningsuiting en dat een winkel een publiek toegankelijke plaats zou zijn. De rechter oordeelde dat het recht op vrijheid van meningsuiting ook van toepassing is op een televisieprogramma, maar dat daar tegenover de eigendoms- of gebruiksrechten van Media Markt staan die door het programma in het geding kwamen. Dat iedereen de winkel kan binnenstappen, betekent niet dat de winkel een publieke ruimte is, oordeelde de rechter.

Media Markt was gerechtigd om voorwaarden te stellen aan het gedrag van klanten en daarvoor huisregels op te stellen. Bovendien, de producent had kunnen verwachten dat Media Markt geen goedkeuring zou geven voor het filmen van klanten die te woord werden gestaan door mensen die zich voordeden als werknemers van Media Markt. Als dat vooraf niet duidelijk was geworden, dan in ieder geval wel achteraf, toen het bezwaar mondeling werd geuit. Voorafgaande toestemming om het sociale experiment uit te voeren in de winkel van Media Markt was niet gevraagd, waardoor Media Markt voor een voldongen feit stond. De rechter oordeelde voorts dat het geringe belang van de producent bij het uitvoeren van een sociaal experiment in het kader van een amusementsprogramma, niet opwoog tegen het belang van Media Markt, namelijk het eigendoms- of gebruiksrecht en de wens van Media Markt dat er niet ongewild in haar winkel wordt gefilmd. Ook oordeelde de rechter dat de producent het anders aan had kunnen pakken, door bijvoorbeeld van tevoren toestemming te vragen.

Dus, winkeleigenaren: u bent baas in eigen winkel en u kunt voorwaarden stellen aan het gedrag van degenen die uw winkel betreden door middel van plaatsing van huisregels bij de ingang. En de bewuste aflevering? Die zullen we nooit zien. De rechter heeft het gevorderde verbod van Media Markt op uitzending ervan toegewezen.

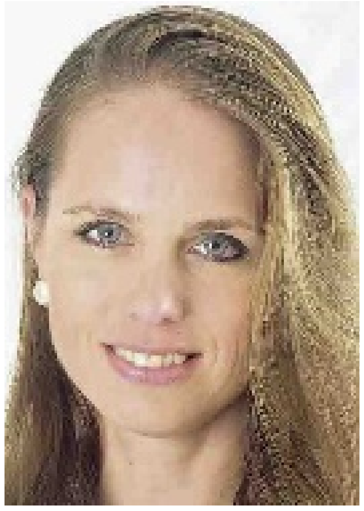

Mr. Martine Hofhuis is advocate bij SMS Attorneys at Law. Zij is werkzaam in de algemene civiele rechtspraktijk en gespecialiseerd in het arbeidsrecht.

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Full Circle (3)

Full Circle is de titel van een nieuw boek over modern en effectief management voor nu en de toekomst dat in 2016 in de Nederlandse en Engelse taal verschijnt en de lezers van Ñapa, de wekelijkse bijlage van de Amigoe, hebben de primeur van de versie zoals die naar de uitgever gaat voor de laatste aanpassingen in stijl en taalgebruik.

Tekst: **Jan de Ruijter**

Onder dit hoofdstuk worden een 15-tal inzichten bij u geïntroduceerd en uitgelegd waarvan de kennis en aanvaarding essentieel is. Het betreft hier belangrijke interpretaties en begrippen die continu gebruikt worden in dit werk en kennis van de juiste betekenis van deze begrippen is nodig voor de verwerking van de verdere tekst.

Type Y

In de jaren 60 van de vorige eeuw kwam wetenschapper Douglas McGregor naar voren met zijn Theorie X en Theorie Y; volgens hem waren mensen of van type X of van type Y. Mensen van type X zijn van nature lui, vermijden werk als het maar even kan, willen geen verantwoordelijkheden, zijn dom, hebben geen ambities en verrichten alleen werk onder strenge supervisie en controle. In deze moderne tijd is het algemeen erkend dat mensen voor het overgrote deel type Y zijn. Type Y-mensen willen iets van hun leven maken, willen iets bereiken, streven naar succes en willen wel degelijk verantwoordelijkheid dragen.

Het is belangrijk om ons te realiseren dat dat in onze genen zit, mensen willen niet falen, willen geen mislukking zijn. Mensen die zelf willen slagen en succesvol willen zijn, dienen zich af te vragen waarom zij menen te mogen denken en stellen dat dat anders zou zijn bij anderen. Zij beschuldigen andere mensen er vaak van dat ze van nature lui en dom zijn en niet willen werken. Er wordt teveel aangenomen dat mensen slecht, dom en lui zijn terwijl dat per se niet zo is. Mensen streven over het algemeen naar succes en willen verantwoordelijkheden dragen. Dat is een bijzonder belangrijk uitgangspunt. Het is een basispunt voor goed management, te aanvaarden dat mensen best willen, goed willen doen, goed willen presteren, willen werken, zich willen inspannen en vooruit willen gaan. Het is essentieel dat lezers van dit boek de gedachte aanvaarden dat mensen overwegend van het type Y zijn, graag willen werken en graag willen bijdragen.

Participatief

Het meest gehanteerde managementsysteem is helaas nog steeds het oeroude Command and Control: je doet wat ik je zeg... anders. Rensis Likert constateerde in de jaren 60 dat er overwegend vier managementsystemen gebruikt worden: het autoritaire systeem zoals Command and Control, het patriarchale systeem, waarbij de eigenaar/manager minder autoritair optreedt en vriendelijker lijkt, maar alles moet wel precies gaan zoals hij het wil. Van enig overleg of inspraak van medewerkers is geen sprake. Het derde systeem is consultatief, mensen wordt om hun mening gevraagd wanneer dat uitkomt of van pas komt. De beslissingen blijven bij het management. Het vierde systeem is het participatieve systeem waarbij van de medewerkers een hoge graad van meedoen en meedenken gevraagd wordt. Het verhogen van het corporate IQ door middel van opleidingen en educatie, is een punt hoog op de agenda van het bedrijf.

Intelligente mensen zijn betere medewerkers. Het is nu een wetenschappelijk feit dat dit het effectiefste systeem voor nu en de toekomst is. Medewerkers zijn totaal verantwoordelijk voor de klant en de gast en zorgen ervoor dat klanten en gasten tevreden en enthousiast zijn. Medewerkers helpen pro-actief mee aan het behalen van de doelstellingen van het bedrijf en dragen ertoe bij dat het bedrijf positieve resultaten heeft ook op financieel gebied. Medewerkers voeren hun werkzaamheden uit volgens de principes van goed werknemerschap. Medewerkers lossen problemen op, denken mee aan verbetering van kwaliteit, aanvaarden verantwoordelijkheden en denken en doen mee met het bedrijf.

De moderne medewerker wordt gezien als een partner in het bedrijf. Voor verlichte, moderne bedrijven is dit allemaal ABC; voor vele ouderwetse eigenaren en managers is dit ondenkbaar en onbestaanbaar. Maar ook dit punt behoort tot de kern van dit werk dat geschreven is voor eenieder die participatief management erkent en hanteert of de overstap daar naartoe wil maken. Alles wat dit boek verder beschrijft is volledig gebaseerd op een participatieve managementstijl en uitschakeling van het ouderwetse Command and Control-systeem.

The Living Company

Wat is sinds het ontstaan van de aarde altijd de allereerste taak geweest van alles wat leeft? Overleven, groeien en succesvol zijn. En zo behoort dat te zijn voor bedrijven. Niet biologisch maar het is een mooie metafoor van Arie de Geus van Royal Dutch Shell. Een bedrijf moet als een Living Company worden gezien waarvan het de uitdrukkelijke bedoeling is om op lange termijn succesvol te zijn, een schitterend succes. Het kortetermijndenken en om voor kortetermijnwinst en de koers op de aandelenbeurs te gaan, moet plaatsmaken voor het beleid gericht op de drie P's van People, Profit en Planet en niet op de drie P's van Profit, Poen en Pegels. Keer op keer zien we dat de bedrijven die zich op People, op de klanten en op de medewerkers richten zoals bijvoorbeeld Cheesecake Factory en Starbucks langdurig succesvol zijn en bedrijven zoals veel van de hotelketens waar het om de beurskoers gaat, in groot verval geraken. De verdere tekst van dit boek gaat dan ook uit van de overtuiging dat het drie P's-beleid van People, Profit and Planet en langdurig succes de fundering van een bedrijf moeten zijn.

Dissatisfiers

Elk bedrijf dat langdurig succesvol wil zijn moet continu aandacht besteden aan het verwijderen van dissatisfiers, die zaken en gebeurtenissen die overal van tijd tot tijd plaatsvinden die medewerkers gegronde reden geven om ontevredenheid te tonen. Het zich niet houden aan het overeengekomen salaris, niet op tijd uitbetalen, onrechtvaardige inhoudingen op het salaris, afspraken niet nakomen, slechte maaltijden verstrekken in het cafetaria, elke vorm van onrechtvaardigheid, het niet juist uitbetalen van de zogenoemde tronc, het bedieningsgeld in horecabedrijven, onredelijke supervisie, onredelijke werkomstandigheden enzovoorts. Voordat we ook maar kunnen beginnen aan motiveren en inspireren dienen eerst alle dissatisfiers verwijderd te zijn en dat is in elk bedrijf een continu proces. Er moet constant aandacht aan besteed worden.

Bedrijven die willens en wetens expres onjuiste inhoudingen maken uit de tronc, uit het bedieningsgeld, kunnen niet verwachten langdurig succesvol te zijn. Er is in die bedrijven teveel ontevredenheid en teveel wisseling van medewerkers.

Ook het continu verwijderen van onrechtvaardige dissatisfiers is een fundamenteel en essentieel facet van een succesvolle bedrijfsvoering.

(Wordt vervolgd)

Jan de Ruijter is bedrijfsadviseur op Aruba en bereikbaar op janderuijter@yahoo.com

Mens & Werk

Twee functies, één baan

Omdat organisaties flexibeler moeten worden komt het steeds vaker voor dat werknemers behalve hun eigen functie ook (delen van) andere functies vervullen. Dit kan ook door de inzetbaarheid van andere mensen te vergroten. Dit wordt ook wel multi-inzetbaarheid genoemd.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Men zou denken dat werknemers op deze manier voor hun werkgever meer waard worden, maar we zien ook dat de werknemers minder waard worden omdat ze volledig overspannen twee functies proberen te vervullen, overal achter de feiten aanlopen, nooit voor iets of iemand tijd hebben en beide functies uiteindelijk niet goed kunnen vervullen.

En de beloning is vaak ook niet voor twee functies, omdat de werkgever daar geen financiële ruimte voor heeft.
Er zijn meerdere situaties die voor kunnen komen: de functie-uitbreiding kan tijdelijk of structureel zijn, taken van beide functies kunnen door elkaar of na elkaar worden uitgevoerd en bepaalde apart benoemde taken kunnen aan mensen worden toegewezen.
Een tijdelijke uitbreiding van de functie kan plaatsvinden bij ziekte en vakantie van een collega in een andere functie of bij een project. Men spreekt dan over 'plaatsvervangen'. Als iemand tijdelijk een aantal taken van een collega overneemt spreekt men over 'waarnemen'. Bij een project nemen mensen een aparte taak op zich en die taak heeft soms niets te maken met hun eigen functie.
Hoe de beloning plaatsvindt als er wordt plaatsvervangen of waargenomen is per organisatie verschillend.
Er kan een verhoging van salaris plaatsvinden als de werknemer een hoger ingedeelde functie gaat vervullen of erbij gaat doen, maar in de praktijk gebeurt dat nauwelijks. Dat de beloning voor meer werk of meer verantwoordelijkheid bij het werk niet plaatsvindt leidt nog wel eens tot onvrede. Een voorbeeld: Een beleidsmedewerker bij een organisatie werd gevraagd om tijdelijk de managersfunctie van de afdeling op zich te nemen. Deze medewerker kreeg daardoor veel meer taken en verantwoordelijkheden, maar er werd niets op papier vastgelegd en er werd ook niet gesproken over een hogere beloning. Diverse verzoeken om daarover te praten werden niet gehonoreerd en de medewerker besloot na een half jaar om weer terug te gaan naar haar oude functie. Er is tot op heden nog steeds geen nieuwe manager op die afdeling en de medewerkers weten eigenlijk niet goed waar ze aan toe zijn, is de productie laag en worden er geen beslissingen genomen, waardoor er een grote stagnatie plaatsvindt binnen de organisatie.

Een ander voorbeeld. Een financieel manager bij een middelgrote organisatie deed ook de inkoop van een groot deel van de producten die de organisatie verkocht aan winkels. De manager was zeer ontoegankelijk voor de medewerkers, niemand kon om deze persoon heen, want alles moest aan deze manager gerapporteerd worden. De medewerkers voelden zich gevangen door de regels die de manager had binnen de organisatie en iedereen liep liever met een bocht om deze manager heen. De manager had het namelijk altijd druk en had nooit tijd voor de mensen. Zolang iedereen deed wat hij zei was het voor de manager goed. De omzet van de organisatie liep echter terug en toen werd er een adviseur gevraagd om te kijken wat er nodig was voor de organisatie om de omzet weer te verhogen. Al snel werd duidelijk dat de financieel manager eigenlijk twee functies vervulde en dat dat het knelpunt was. De financieel manager had al maanden geen bezoeken afgelegd aan de winkels, wist niet wat de behoefte was van de consument, bood alleen de reeds bestaande producten te koop aan en zo verloor het bedrijf een deel van de markt aan de concurrent. "Ik heb toch geen tijd om langs al die winkels te gaan", was de reactie van de manager. Hij gaf ook toe dat hij het veel werk vond om beide functies te vervullen, maar hij heeft daar nooit met de directie over gesproken. Het bedrijf heeft nu een inkoper in dienst. De financieel manager kan zich richten op het werk dat bij zijn taken hoort.
Twee functies vervullen is vooral bij hoge functies een heel moeilijke taak. Natuurlijk is het goed voor het imago om én financieel manager te zijn én hoofd inkoop van een organisatie, maar laten we eerlijk zijn: hoe doet iemand zijn werk? Dit zijn twee full time-banen die door één persoon gedaan moeten worden. Dit is praktisch onmogelijk.
Bij kleine ondernemingen komt het wel vaker voor dat medewerkers twee functies bekleden, omdat een kleine onderneming niet voor elke functie een aparte medewerker in dienst kan nemen. Dat is financieel niet te dragen. Voor specifieke werkzaamheden kan een kleine onderneming dan beter een extern specialist voor korte termijn of op uur- of projectbasis inhuren. Dit kost minder geld en dan kan iedereen doen waar hij goed in is. Denk aan het inhuren van een tijdelijke hr-specialist om orde op zaken te stellen op het gebied van personeel, een grafisch ontwerper op tijdelijke basis, een marketingspecialist voor een reclamecampagne. De werkgever zal situaties waar één persoon twee functies moet invullen niet snel aanpakken. Twee werknemers is altijd duurder dan één, maar op de lange duur zal het zich terugverdienen. De werknemer zal dus zelf moeten aangeven of hij beide functies aankan voordat al het werk hem te veel wordt en hij helemaal niet meer kan functioneren.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
2. Boeventaal; 6. af; 12. lokspijs; 15. dringend; 17. geur; 18. muziekgenre; 20. chemisch element; 21. vismand; 22. nieuw uitgebrachte film; 25. Griekse letter; 26. kleine letter; 29. in elkaar; 30. mannelijk dier; 33. met tegenzin; 35. deel van een jas; 37. evenredig deel; 39. sprookjesfiguur; 40. deel van Duitsland; 42. tuit van een kan; 43. strijdperk; 45. redactie (afk.); 46. voorkeursrecht; 48. droogplaats; 50. gevleugelde Perzische geest; 51. keukengerei; 52. stad in Italië.

VERTICAAL:
1. Morsdoekje; 2. zijdekapok; 3. mannelijk dier; 4. graag; 5. rund; 7. symbool lutetium; 8. hechtenis; 9. Turkse titel; 10. toespraak; 11. berg in Italië; 13. plaats in Rusland; 14. kost voor dieren; 16. nader overeen te komen (afk.); 18. voltallig; 19. zoen; 23. persoon van adel; 24. rivier in Duitsland; 26. Engels telwoord; 27. voorzetsel; 28. eerloos; 29. denkbeeldig; 31. vuil en kaal; 32. dans; 34. grondsoort; 36. peettante; 38. scheepstouw; 40. Zuid-Europeaan; 41. Frans kerstlied; 44. deel van het lichaam; 47. voor; 49. symbool tantalium; 50. nachtspiegel.

1	■	2	3	4	5		■	6	7	8	9	10	■	11
12	13					■	14	■	15				16	
17					■	18		19	■	20				
21			■	22	23				24		■	25		
■		■	26								27	■		■
28	■	29					■	30				31	■	32
33	34			■	35		36			■	37		38	
39			■	40						41	■	42		
43			44		■	45			■	46	47			
	■	48			49	■		■	50				■	
51							■	52						

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

A. van Vliet
Siribana 21-P
Aruba

Iris Roosberg
Ledaweg 85
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

5		9	6	2				
					7	8		
		2	8		9		4	5
9	3							
			9			1	7	
1		6					3	4
	5		3	7	6	4		
		3			5		2	
8							6	

HEAVY

				8				3
2						9		
6					2			
						7		
				4			6	8
	4	3			8		1	
	9	8						
1				9				
		6	3		4	5		

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

2	3	6	8	4	5	7	9	1
1	7	5	6	3	9	2	4	8
8	4	9	7	1	2	5	6	3
7	6	1	5	2	4	3	8	9
5	9	3	1	8	6	4	2	7
4	2	8	9	7	3	1	5	6
6	5	2	3	9	1	8	7	4
3	8	4	2	6	7	9	1	5
9	1	7	4	5	8	6	3	2

Heavy

5	4	9	6	2	1	7	8	3
1	8	6	9	3	7	5	2	4
7	2	3	5	4	8	9	6	1
3	9	1	2	6	4	8	7	5
2	7	5	8	1	9	3	4	6
4	6	8	3	7	5	2	1	9
9	1	4	7	5	2	6	3	8
6	5	7	1	8	3	4	9	2
8	3	2	4	9	6	1	5	7

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Stop; 4. meest; 7. normaal; 8. des; 9. hak; 10. remolie; 12. ijsklomp.
Verticaal: 2. Toga; 3. pijnlijk; 4. moederbij; 5. eens; 6. tortel; 9. help; 11. mik.
Woordzoeker:
BIJSCHRIJVEN

ZWEEDSE PUZZEL

kledingstuk / cijfer		afkeer / slot		zielsgelukkig		verhoogde toon		eiland in de Oostzee / uur		vogeleigenschap / heel erg mooi	
				nalatigheid / één der muzen							
alleen / dichterbij						houten staak / vluchtig					
							boom / boom				wier
erfelijkheidsdrager		onduidelijk praten / symbool neon							onder andere / oosterlengte		
			getijde			aanbeden figuur					
rivier in Italië					eng						

CRYPTOGRAM

					1	2		3
4		5		6	■		■	
	■		■		■		■	
	■	7						
8			■		■	■	■	
	■	■	■		■	9		
10		11						
	■		■	■	■			
12								

HORIZONTAAL:
1. Je gaat erop als je aanzet tot fraude! (4); **4.** Diskettestation waar een bridger slag van heeft (5); **7.** Ook in de hoedanigheid van drank (7); **8.** Het voertuig gaat op zijn kop het water in (3); **9.** Half elf (3); **10.** Schaapachtig schaakstuk ter verlichting (7); **12.** Bemesting om je te bescheuren (7).

VERTICAAL:
2. Bevindt zich tijdelijk in het theater (4); **3.** Maakte de indruk licht te geven (6); **4.** Beslissende kopie (8); **5.** In deze staat verliest de markies zijn mes (4); **6.** Onderzoek maakt een boom droog (6); **9.** Zeldzaam dat het ook nog leuk kan zijn! (4); **11.** Als ouder is ze uitgeput (3).

WOORDZOEKER

H	Y	G	R	O	M	E	T	E	R	G	E	N
A	T	T	A	A	N	O	I	S	N	E	P	O
N	B	A	H	E	R	T	E	L	L	E	N	A
D	L	N	N	E	V	L	L	A	O	V	C	S
B	O	F	N	D	E	A	A	U	D	M	A	S
A	E	U	L	R	A	I	L	N	I	G	E	U
L	I	Z	S	U	C	R	I	C	N	K	N	R
L	M	R	E	U	I	Z	T	A	N	E	E	A
E	A	H	R	M	E	T	A	S	M	E	F	N
R	A	C	O	G	S	R	I	T	O	L	F	T
A	N	S	S	A	T	T	S	S	I	H	O	I
F	D	N	A	A	F	R	E	A	T	O	R	E
L	E	E	S	L	E	S	T	E	L	L	T	N
E	Z	E	E	K	O	E	T	P	L	T	E	T
W	B	U	L	L	D	O	Z	E	R	E	G	A
W	I	N	D	T	U	N	N	E	L	P	T	L

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AFSTEL
ASSURANTIE
BEZEMSTEEL
BLOEIMAAND
BULLDOZER
CIRCUS
CRUCIAAL
DETAIL
EENSGEZIND
ENCLAVE
FLUITIST
GETROFFENE
HANDBALLER
HERTELLEN
HYGROMETER
KEELHOLTE
KERSTMENU
KLAAGMUUR
LEESLES
ONTLUIKEN
PENSIONAAT
PLOOT
REMOLIE
RIALTO
SALOON
SCENE
TANDARTS
TERGEN
TIENTAL
TORENUIL
TRAANGAS
WELFARE
WINDTUNNEL
ZEEKOET

© Puzzelland/140927

Zweedse puzzel

■	N	■	S	■	A	■	U	■	P	■	O
H	A	A	M	■	P	E	N	S	E	E	L
■	T	R	A	W	L	■	E	T	U	D	E
F	U	T	L	O	O	S	■	E	L	I	■
■	R	■	T	E	M	M	E	R	■	T	S
S	E	C	■	S	B	■	N	E	N	I	A
■	L	U	S	T	■	S	T	O	M	E	N

Prijspuzzel

K	■	E	U	V	E	L	■	M	Ÿ	D	E	N	■	P
A	A	N	Z	E	T	■	R	■	K	O	R	A	A	L
A	B	D	I	S	■	G	U	P	■	K	E	U	Z	E
P	R	E	■	P	I	A	N	I	S	T	■	W	Ÿ	K
■	I	■	H	E	R	A	D	E	M	E	N	■	N	■
R	■	B	A	R	E	T	■	N	O	R	I	A	■	A
E	G	E	R	■	N	E	T	T	O	■	P	R	U	L
T	I	L	■	G	E	L	E	E	R	D	■	M	U	S
O	S	A	K	A	■	S	A	R	■	E	G	A	R	D
U	■	S	I	A	M	■	M	■	S	M	I	D	■	A
R	I	T	M	I	E	K	■	S	T	I	L	A	A	N

Beroep onder de loep.

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Carmelien Willems.

Tekst en foto: **Marja Berk**

Carmelien Willems is zwemdocente. Ondanks een geheel andere achtergrond bleef en blijft water haar grote passie, hetgeen resulteerde in haar eigen 'Carmelien Zwemschool'.

Wat houdt je werk in?

"Nou, ik geef zwemles. Niet alleen aan kinderen maar ook aan volwassenen. Dat doe ik op Pirate Bay. Maar er zit meer achter dat lesgeven hoor, het heeft ook een sociale functie. Eigenlijk ben ik ook een beetje therapeut. Ik krijg kinderen in de les die heel erg bang zijn. Dan is het een kwestie van vertrouwen geven en goed begeleiden. Dat vertrouwen is minstens zo belangrijk als de les zelf. Bovendien moet je hen soms dingen afleren."

Afleren, wat moet je ze afleren?

"Kinderen die zichzelf hebben leren zwemmen of dat niet via de officiële weg hebben geleerd. Het is nog een hele klus verkeerde bewegingen af te leren."

Hoe lang doe je dit werk al?

"Al drieëndertig jaar. Ik ben op mijn vijftiende begonnen met lesgeven. Dat was nog in Nederland en dat begon met een vakantiejob. Een tante van me stimuleerde mij daarin omdat ze wel zag dat ik verzot was op zwemmen. Ik ben eerst een cursus gaan volgen in lesgeven, ik rolde steeds verder en heb diverse diploma's gehaald. Na terugkeer op het eiland ben ik dan ook op mijn zeventiende begonnen met mijn eigen zwemschool. Ik was inmiddels ook door mijn studie gediplomeerd boekhoudster, maar ja, dat zwemmen hé, dat bleef maar aan me trekken."

Wat is het leukste aan je werk?

Carmelien kan daar kort in zijn: "Alles! Het werken met mensen in het algemeen en ook met moeilijke kinderen. Je hebt ze met een heel sterk en eigenwijs karakter, maar als ze hun diploma hebben gehaald haal ik daar heel veel voldoening uit. Er zijn bijvoorbeeld veel kinderen die het doodeng vinden om van de pier af te springen. Ik pak het dan per trede aan en uiteindelijk springen we samen hand in hand van die pier. Totdat ze het leuk vinden en zelf van die pier afspringen. Geweldig! Wat ik ook erg leuk vind is dat ik privéles geef bij mensen thuis. Als zij in het bezit zijn van een zwembad, ga ik daarheen om les te geven. Aan zowel kinderen, maar soms ook aan volwassenen, hoor! Die privéles geeft altijd hele goede resultaten en bovendien wordt er door het één op één contact sneller geleerd. Dat geldt natuurlijk ook voor de privéles die ik op Pirate Bay geef naast de tiendaagse spoedcursus. Het grappige is dat daar soms ook toeristen tussen zitten. In Nederland heb je veel overdekte zwembaden en krijg je eens in de week les. Dan kan het lang duren voordat je je diploma op zak hebt. Hier is het altijd wel zwemweer en kom je in tien dagen een heel eind."

Wat is het minst leuke aan je werk?

Carmelien moet even nadenken en grinnikt: "Als het zeewater koud is." Ze moet er zelf om lachen. "Soms begint het water al koud te worden in november. Dan móet ik erin, maar ik kan moeilijk mijn pupillen laten blijken dat ik dat niet prettig vind. Ik moet het goede voorbeeld geven dus doe ik net alsof ik het heerlijk vind, maar dat ligt even anders. Maar het is echt het enige dat ik er niet leuk aan vind."

Wat was je geweest als je dit werk niet had gedaan?

Ze denkt even na. "Als ik iets anders had moeten kiezen was dat in eerste instantie tourguide geweest. Ik houd erg van mijn eiland, maar ben ook gek op reizen. Als tweede keuze zou dat therapeute zijn. Er komen veel mensen naar me toe met een probleem en ik ben oplossingsgericht."